

YEREL KİMLİK

GEÇMİŞTEN GELECEĞE

SAYI: 73 OCAK - ŞUBAT - MART 2023 ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR-ÜCRETSİZDİR

HABER

Tarihi Kentlere
Dayanışma Çağrısı

İNCELEME

"Hatay" Sadece
Bir Kent İsmi Değil

İNCELEME

Bellek Mekânlarının
Afetlere Karşı Korunması

İNCELEME

Cumhuriyet'in
Sembol Yapıları

TARİHİ KENTLER BİRLİĞİNDEN **DAYANIŞMA ÇAĞRISI!**

Tarihi Kentler Birliği olarak, deprem bölgesindeki 60 üyemizin yanındayız.
Zarar gören kültürel miras değerlerimizi hep birlikte yeniden ayağa
kaldıracağız. Zorlu günleri dayanışma ile aşacağız.

www.tarihiKentlerBirlięi.org

**TARİHİ KENTLER
BİRLİĞİ YÖNETİMİ****TKB Başkanı**

Hayrettin Güngör,
Kahramanmaraş Büyükşehir
Belediye Başkanı

Meclis Başkan Vekilleri

Recep Gürkan, Edirne Belediye Bşk.
Mehmet Sarı, Amasya Belediye Bşk.

Encümen Üyeleri

Alp Kargı, Merzifon Belediye Başkanı
Cemal Akın, Bartın Belediye Başkanı
Memduh Büyükkılıç, Kayseri
Büyükşehir Bld. Bşk.
Mustafa Dünder, Osmangazi Bld. Bşk.
Selahattin Gürkan, Malatya
Büyükşehir Bld. Bşk.
Şükrü Genç, Sarıyer Belediye Başkanı
Ülgür Gökhan, Çanakkale Bld. Bşk.

Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri

Bülent Kantarcı, Çaycuma Bld. Bşk.
Metin Oral, Altınova Belediye Başkanı
Emin Ersoy, Havran Belediye Başkanı
Halil Öztürk, Elmalı Belediyesi Başkanı
Zehra Özyol, Gümüşhacıköy Bld. Bşk.

Meclis Divanı Kâtip Üyeleri

Ali Orkun Cengiz, Burdur Bld. Bşk.
Mehmet Sait Kılıç, Oğuzeli Bld. Bşk.
Özdilek Özcan, Niksar Bld. Bşk. (Yedek)
İbrahim Sadık Edis
Vezirokpru Belediye Başkanı (Yedek)

Genel Sekreter

Sezer Cihan, Gaziantep Büyükşehir
Belediyesi Genel Sekreteri

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Metin Sözen (Başkan)
Dr. Asım Güzelbey
Erdoğan Bilenser
Dr. Fikret Nesip Üçcan
Fikret Toksöz
Hasan Özgen
Kayhan Kavas
Mehmet Özhasseki
Mithat Kirayoğlu
Nihat Çiftçi
Prof. Dr. Ruşen Keleş
Süleyman Elban
Yusuf Ziya Yılmaz
Prof. Dr. Zekai Görgülü

DAYANIŞMA KÜLTÜRÜNÜ YAŞATACAĞIZ...

Hayrettin Güngör

TKB ve Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediye Başkanı

Kelimelerin yetersiz kaldığı günler yaşadık, yaşamaktayız...
Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerde hayatını
kaybeden tüm komşularımıza Allah'tan rahmet, sevdiklerine sabır dilerim.

Tarihi Kentler Birliğine üye 60 belediyemiz depremden etkilenen bölgede
bulunuyor. Yaşamını kaybedenlerin yasını tutmaya devam ederken,
tarihi kentlerimizle dayanışma çalışmalarına başladık bir yandan. Zarar
gören tarihi ve kültürel dokunun yeniden onarılması, kentlilerin evlerine,
yuvalarına kavuşması elbette zaman alacak. Anadolu'nun en büyük
özelliklerinden olan dayanışma kültürünü, imeceyi yaşatarak bu zor
günlerin hep birlikte üstesinden geleceğimize inanıyoruz.

Yıllardır birlikte koruma çalışmaları yürüttüğümüz, depremden etkilenen
yerel yönetimler, tüm kadroları depremzede olmasına rağmen kentleri
için canla başla çalışmaya devam ediyor. Biz de Tarihi Kentler Birliği olarak,
onların bu çabasını yakından takip ediyor, ihtiyaç duydukları alanlarda
destek olmak için bazı program ve toplantılar geliştiriyoruz.

2023 yılı aynı zamanda Cumhuriyet'imizin 100'üncü yılı. Buruk bir
sevinçle de olsa bu özel yılı unutmadan, Yerel Kimlik dergisi sayfalarında
Cumhuriyet mirası mimari yapıları konu alan, hatırlatan inceleme
yazılarıyla anacağız. Kültürel mirasın afetlere karşı dayanıklı hâle
getirilmesini geçen yıl hazırladığımız *İklim Krizinde Dayanıklılık İçin
Kaynak Olarak Miras* raporu ile gündemde tutmaya başlamıştık.
Hazırlıkları devam eden toplantı ve çalıştaylarda bu yıl da iklim krizi,
depremler, seller gibi afetlere hazırlık için yürütülecek çalışmaları uzmanlar
eşliğinde tüm üyelerimizle paylaşmaya devam edeceğiz.

Kültürel Mirası Koruma Özendirme Yarışması, Müze Özendirme Yarışması,
hibe programları ve toplantı takvimimizi, ülkemizin içinde olduğu seçim
ortamının ardından sizlerle paylaşmayı planlıyoruz.

Dayanışma kültürünü yaşatacağız... Hep birlikte bu zor günlerin
üstesinden geleceğiz...

Saygılarımla.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / TAZİYE

1 Dayanışma Kültürünü Yaşatacağız

EDİTÖR

3 Rehberimiz Doğa

TAZİYE

4 Deprem-Miras-Tarihi Kentler Birliği

TAZİYE

6 "Doğal Denge" Sadece Müfredat Değil

HABER

8 Tarihi Kentlere Dayanışma Çağrısı

İNCELEME

14 Tarihi Kentlerin Belleği >> Ahmet Onur Altun

İNCELEME

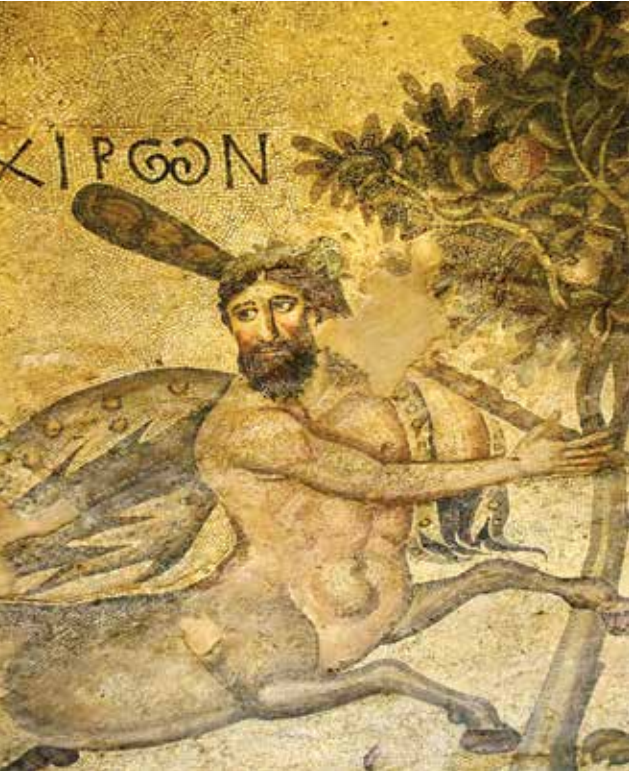
20 "Hatay" Sadece Bir Kent İsmi Değil >> Şirin Sıngın

İNCELEME

26 Deprem Ardından Fotoğraflarla Şanlıurfa >> Hatice Kübra İlhan

İNCELEME

32 Bellek Mekânlarının Afetlere Karşı Korunması >> Ayşen Kılıç Özarslantürk

İNCELEME

38 Cumhuriyet'in Sembol Yapıları >> Ahmet Onur Altun

İNCELEME

42 "Doğa" Hâlâ Yaşıyor mu Sahiden? >> Ezgi Alkan

HABER

48 Eğitimde Kapsamlı Yaklaşım

54 ÇEKÜL Vakfından Cumhuriyet'e Armağan: 100. Yıl Ormanı

KISA HABERLER

58 Geleceğe Taşınan Yazılar Yayınlandı

59 İda'dan Ferah Rüzgârlar

59 Sokak Oyunlarını Hatırlıyor musunuz?

60 "Yeni Kentler Aceleyle Değil Doğayla Uyumlu Kurulmalı"

60 ÇEKÜL Vakfı 2022 Yılı Çalışma Raporu Yayınlandı

61 Karamürsel'de Koruma Çalışmaları

62 KİTAP TANITIMLARI

 ÇEKÜL Vakfı tarafından
yayına hazırlanmaktadır.

Kapak Fotoğrafı

Hatay Sokak Dokusu

Tarihi Kentler Birliği Adına İmtiyaz Sahibi

Hayrettin Güngör

Yazı İşleri Müdürü

Şirin Singin

Editörler

Ezgi Alkan
Şirin Singin

Yazı Ekibi

Ahmet Onur Altun
Alper Can Kılıç
Figen Tokgöz

Fotoğraflar

Ahmet Onur Altun
Alper Can Kılıç
Figen Tokgöz

Kitap Tanıtımları

Ayşen Kılıç Özarlantürk

Katkıda Bulunanlar

Ayşen Kılıç Özarlantürk
Hatice Kübra İlhan

İletişim

ÇEKÜL Vakfı
Ekrem Tur Sok. No: 8
Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 249 64 64
cekul@cekulvakfi.org.tr
www.cekulvakfi.org.tr
info@tarihikentlerbirligi.org

Dijital Erişim

www.tarihikentlerbirligi.org

Tasarım/Uygulama

Özlem Alıcı

REHBERİMİZ DOĞA...

“Deprem sonrası” denen sürecin içindeyiz bugün. Umutla, yaşamı yeniden uyandırmaya devam edeceğiz. Ama nasıl? Bu soru, okumakta olduğunuz sayının ana amacını belirledi. Yeni sayımızda, deprem başta olmak üzere afetler hakkında bütüncül bir içerik hazırladık. TKB ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Başkanı Hayrettin Güngör’ün sunuş ve taziye yazısının ardından, TKB Danışma Kurulu ve ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen ile TKB Genel Sekreteri Sezer Cihan’ın taziye mesajlarını da dergimiz aracılığıyla sizlere iletiyoruz...

Bugün, yapılacaklara iyi örnek oluşturması için TKB’nin deprem bölgesinde yürüttüğü koruma çalışmalarına odaklandık ve birliğin dayanışma çağrısının ardından tüm rapor ve saha çalışmalarının özetlendiği bir derleme paylaştık. ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları Koordinatörü Ahmet Onur Altun imzalı yazıda, TKB’nin gündemde tuttuğu koruma başlıklarının kilit taşları vurgulanıyor. Kültür öncelikli stratejik planlar, kültür rotaları, havza boyutunda önerilen koruma politikaları, kırsal mirasın korunmasında önemli modeller gibi konuların yansıdığı raporları bu yazıda düzenli biçimde bulabilir, TKB web sitesinden dijital hâllerine ulaşarak inceleyebilirsiniz. Raporlarda, siyasi coğrafyanın değil, doğal ve kültürel sınırların dikkate alındığını, asıl rehberin doğa olduğunu hatırlatmak isteriz.

Kültürel miras kayıtlarını, arşiv ve envanterleri afetlerden korumalıyız... Ama hangi önlemler sayesinde, kimleri örnek alarak? Kütüphanelerin ve envanterin korunması başlığını ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi Koordinatörü Ayşen Kılıç Özarlantürk inceledi. ÇEKÜL İletişim ve Yayın Koordinatörü Şirin Singin, Hatay’ın sadece bir kent ismi değil, anlattığı her şeyle birlikte korunması, geleceğe taşınması gereken bir miras, değer olduğunu hatırlattı. Dergi editörümüz Ezgi Alkan ise doğa kavramını günümüzdeki tüketim tercihleriyle ele aldı.

Çocuklar, kadınlar, hayvanlar için şartlar daha da çetin oldu. Şimdi birbirimizden güç alarak ve birbirimizi teşvik ederek toparlanma zamanı. Derginin “Kısa Haberler” sayfasında yer verdiğimiz *Sokak Oyunları* kitapçığı, bir yerden başlamak için bize rehber olabilir.

İyi okumalar.

DEPREM- MİRAS-TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ

Prof. Dr. Metin Sözen

TKB Danışma Kurulu ve ÇEKÜL Vakfı Başkanı

Zor günlerden geçiyoruz. Hiç beklemediğimiz sorunlar birbirini kovalıyor. Bugünleri görenlerin yaptığı bilimsel uyarıları gözardı etmenin bedelini ödüyoruz. Oysa tarihe bakmak, bu coğrafyanın geleceğini ayrıntılarıyla görebilmeye yetiyor. Sadece Antakya'nın tek başına otuzun üzerinde deprem gördüğünü gündeme getirmiyoruz.

Bilim, yıllardır verilen uğraşlara rağmen hataların önüne geçemiyor. Büyük uygarlıkların yaşadığı Anadolu'muzun geçmişi bize ders olmuyor. Büyük teknolojik gelişmelerin yaşandığı bu çağda, her türlü olaya ancak geçmişin olumsuzlukları egemen oluyor.

Bilimden kaçmak, ölümleri göze almak hiç kimsenin iradesine tabi olmamalıdır. Çünkü dünya küçüldü. Çin'den çıkan virüs dört bir yeri sarabiliyor. Eğer bilgiye, bilime uzaksak gelen felaketlerde binlerce insan ölüyor. Kısa ömrümde gördüğüm depremler, önlem alınmış olsaydı daha az ölümlerle sonuçlanabilirdi. Her şeyin dünden daha iyi karşılanabilmesi mümkün. Etrafımız yeterli önlemlerle, eğitilmiş kadrolarla donatılmış olsaydı...

Biliyorum ki şimdi çok acı çekiyoruz, kaybımız çok büyük... Farklı önceliklere takılmış kalmışız.

Üstelik geçmişin büyük uygarlıklarının ürünlerini de yitiriyoruz. Oysa onlar bilincimizin ürünü, uygarlığımızın tacı. Altı da üstü de bilgi dolu Anadolu, böylesi bir evrensel bilgi çağında, yeterince öğrenilmesi gereken nice gerçekleri öğrenmeden yok oluyor. Tarihte boşluklar çoğaldı. Yiten her bir insanın ardından, onlardan geriye kalan zenginlikleri artık öğrenemeyeceğiz. Ne kadarını ayağa kaldırsak da "giden gider kimse duymasın"! Bu bir yakınma değil. Doğrusu varken eğrisini yapmanın aymazlığı.

Her şey dönüp dolaşıp bilimsel örgütlenmeye geliyor. Dayanışmaya geliyor. Yıllar önce Tarihi Kentler Birliği kurulurken ayrışmayı değil, bütünleşmeyi ana hedef almıştık. Bu bizim ortak değerlere sahip olabileceğimizin kanıtıydı. Alınan güzel sonuçlar bu toprakların sahibi olduğumuzu gösteriyordu. Bugünkü başarılı, korunan kimlikli yerleşmelerimizin büyük bölümü ne yazık ki deprem gördü. Şimdi yerel yönetimler dayanışmayla, birbirleriyle çalışıyor.

Elde ettikleri deneyimlerle "zararın neresinden dönersek" diye, özveriyle çalışıyorlar. Herkesin bir yakınıni yitirdiği bugünlerde küçük çıkarlara alan yaratmayalım. Çünkü bu toprakların her noktası doğaya zarar vermeyecek özenli bir yaklaşım istiyor. Dünden daha fazla çalışmak gerekiyor. Çalışmaktan geriye kalan şeylerin hepsi bizim çocuklarımız için, bizim geleceğimiz için, bizim mutluluğumuz için... Düşünelim; eğitilmiş çocuklarımızın bunları nasıl büyük araştırmalarla, duygularla; farklı inceliklerle ve büyük yüklerle taşıyıp geleceğe aktaracağını.

Tarihi Kentler Birliğinin özverili insanları, hepimiz dünden daha çok yorulacak, dünden daha çok düze çıkmanın çabası içinde olacağız. Başımız sağ olsun, ülkemiz mutlu günler görsün.

Hatay Arkeoloji Müzesinden bir mozaik.

“DOĞAL DENGE” SADECE MÜFREDAT DEĞİL...

Sezer Cihan

Tarihi Kentler Birliği ve Gaziantep
Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen, bir gecenin sabaha vardığı vakitlerde milyonları derinden sarsan, tüm Türkiye'nin hayatını etkileyen depremler silsilesi hepimizi derinden üzmüştür. Depremi yaşasın yaşamasın, bunu bir mesafe sorunu olarak görmeden, insanların acısını paylaşan her yürek birlik olmuş, acıyı paylaşmış, yaralara merhem olmaya çalışmıştır. Tüm bu depremlerde ve eş zamanlı olarak sel gibi doğal felaketlerle bölgemizde çok büyük mücadeleler veren ülkemiz, zor şartlarda nasıl kenetlendiğini tüm dünyaya bir kez daha göstermiştir.

“Yüzyılın felaketinden, asrın dayanışmasına” diyerek azimle mücadele verdiğimiz, hepimizin canını acıtan; acıları paylaşarak ayağa kalktığımız, “her şeye rağmen” diyerek

devam ettiğimiz deprem felaketinin ardından şehirlerin insan hayatında ne kadar derin izler bıraktığını bir kez daha hep beraber anlamış olduk.

Biz kişisel hayatımızda baş gösteren etkilerin dışında; bir belediye mensubu olarak, kamu hizmeti veren bir kurumun, bir yerel yönetimin parçası olarak işin teknik yönünde de afetin izlerini derinden yaşadık. Şehirleşme gerçekleri, planlar, doğal denge, ekoloji gibi kavramları birer müfredat konusu olmaktan çıkararak, gerçek hayatta bunlar üzerinde kurduğumuz her işte başarımıza şahit olmuş olduk. Mezopotamya'nın, bereketli toprakları üstünde yaşayan herkesi yeniden kucaklayacağına; bu toplumun kültürünün, yaraları sarma kudretini içinde saklı tuttuğuna inandığımızı ve tarihimizle bugünümüze sahip çıkmakta, yarına hazırlanmakta kararlı olduğumuzu bir kez daha hatırlatmak isterim. Bu bizim için büyük bir hayati deneyim oldu. İnsan hayatının kutsallığını işlerine yansıtan herkese teşekkür içinde dua ediyoruz.

Tarihi Kentler Birliği ailesi olarak, afet bölgesindeki üye belediyelerimizle bilgi alışverişimiz devam ediyor. Afetten etkilenen kentlerimizdeki tarihi ve kültürel dokunun yeniden canlanması için gerek maddi gerekse manevi, tüm uzman kadromuzla çalışmaya devam edeceğiz.

Bir kez daha, her anlamda acılarımızı paylaşıyoruz. Bu acıların bizi daha güçlü yarınlarda bir zırh gibi koruyacağına inanıyoruz. Bir yandan şehirler yeniden kurulurken, bir yandan da yaralı hayatları iyileştirmeye, paylaşmaya olan inancımızı kuvvetle sürdürüyoruz.

Birlikte başaramayacağımız hiçbir şey olmadığına inanan bir kardeşiniz olarak, Rabb'imden bu gibi afetlerin bir daha yaşanmamasını diliyorum; depremlerde yaşamını yitiren vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına baş sağlığı diliyorum. Tüm depremzede kardeşlerimizle, çocuklarımızla her daim birlikte olduğumuzu hatırlatarak, saygılar sunuyorum.

TARİHİ KENTLERE DAYANIŞMA ÇAĞRISI

6 Şubat Güneydoğu Anadolu depremleri nedeniyle büyük kayıplar yaşandı; aynı zamanda TKB üyesi olan Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya ve Elazığ'ın dâhil olduğu 11 kentin doğrudan etkilendiği önemli bir kültür coğrafyası, afetlerden derin yaralar aldı. Tarihi Kentler Birliği, yıllardır birlikte çalıştığı yerel yönetimlerin yanında olmak ve bu süreçte yaraların sarılmasına destek olmak için çalışmaya devam ettiğini duyurdu.

Tarihi Kentler Birliği, insani yardımların tamamlanması ve acil ihtiyaçların karşılanmasının ardından; hızlı bir şekilde bölgedeki somut ve somut olmayan kültürel mirasın gördüğü zararların tespit edilerek korunması için stratejilerin oluşturulması, orta ve uzun vadede bölgenin doğal ve kültürel mirasının hem daha fazla zarar görmemesi hem de yeniden canlandırılması için bölgedeki üyeleriyle dayanışma içinde olmayı sürdürüyor.

Tarihi Kentler Birliği, kültürel mirasın depremde aldığı hasarı tespit etmek için çalışan üyelerine **maddi manevi destek** olacağını açıkladı.

Hasar gören yapılar tespit ediliyor

Tarihi Kentler Birliği ilk aşamada, depremden etkilenen kentlerdeki üyeleriyle iletişime geçerek mevcut duruma dair bilgiler edindi ve bölgedeki çalışmalara ilişkin envanter çıkarmaya başlayarak, hasar gören alanların ve tarihi kentlerin ihtiyaç analizini yapmaya başladı.

Bölgeye ilişkin bütüncül bir strateji hazırlanması için yol haritası oluşturmaya başlayan TKB, yıl içinde yapacağı toplantılarda bu planlamayı üyeleriyle paylaşacak. Tarihi kentlerin teknik destek, personel yardımı, maddi kaynak gibi ihtiyaçlarının tespit edilmesi; güncel veri akışının sistematik olarak devam etmesi; kısa-orta-uzun vadeli koruma politikalarının yeniden şekillendirilmesi; kamu-yerel-sivil-özel işbirliklerinin planlanması bu yol haritasının kritik başlıkları arasında yer alıyor.

TKB'nin yıl içinde yapacağı tüm toplantıların ana gündemi "deprem ve afetler" olarak belirlendi. Her toplantıda uzmanların katılımıyla "afet ve tarihi kentler" konu edilecek; yerel yönetimlerin afetlere karşı kapasitelerinin artırılması sağlanacak. İklim krizi, doğal afetler, kentsel dönüşüm, doğal miras, kentleşme ve kültürel miras başlıklarında yıl boyunca hazırlanacak olan raporlar, edinilen bilgiler, düzenlenen eğitimler TKB üyeleriyle paylaşılacak.

Her yıl farklı bir konuda saha araştırması gerçekleştiren TKB'nin bu yılki araştırma projesinin başlığı ise "Korumada

Sürdürülebilirlik Stratejisinin Oluşturulması ve Yaygınlaştırılmasına Yönelik Yol Haritası". Bu kapsamda, sürdürülebilir uygulamaların koruma çalışmalarına entegre edilmesine yönelik bir rapor hazırlanacak. Raporun önemli bir bölümünü "afetler ve risk yönetimi" oluşturuyor. Yürütülecek 2 ayrı çalıştayla desteklenecek raporda, kültürel miras alanlarının afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesi, afet sonrası kültürel mirasın yeniden ayağa kaldırılması ve bu sürecin nasıl yönetileceğine ilişkin detaylı bilgiler kamuoyu ile paylaşılacak.

Deprem bölgesindeki TKB üyeleri

Belediye Adı	İli	Türü
<i>Adana Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Aladağ Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Ceyhan Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Karataş Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Kozan Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Pozantı Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Saimbeyli Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Sarıçam Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Seyhan Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Tufanbeyli Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Yumurtalık Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Yüreğir Belediyesi</i>	<i>Adana</i>	<i>İlçe</i>
<i>Adıyaman Belediyesi</i>	<i>Adıyaman</i>	<i>İl</i>
<i>Besni Belediyesi</i>	<i>Adıyaman</i>	<i>İlçe</i>
<i>Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Diyarbakır</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Silvan Belediyesi</i>	<i>Diyarbakır</i>	<i>İlçe</i>

Belediye Adı	İli	Türü
<i>Sur Belediyesi</i>	<i>Diyarbakır</i>	<i>İlçe</i>
<i>Elazığ Belediyesi</i>	<i>Elazığ</i>	<i>il</i>
<i>Kovancılar Belediyesi</i>	<i>Elazığ</i>	<i>İlçe</i>
<i>Maden Belediyesi</i>	<i>Elazığ</i>	<i>İlçe</i>
<i>Palu Belediyesi</i>	<i>Elazığ</i>	<i>İlçe</i>
<i>Gaziantep Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Nizip Belediyesi</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>İlçe</i>
<i>Oğuzeli Belediyesi</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>İlçe</i>
<i>Şahinbey Belediyesi</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>İlçe</i>
<i>Arsuz Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Belen Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Defne Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Erzin Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Hassa Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Hatay Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Yayladağı Belediyesi</i>	<i>Hatay</i>	<i>İlçe</i>
<i>Afşin Belediyesi</i>	<i>Kahramanmaraş</i>	<i>İlçe</i>
<i>Dulkadiroğlu Belediyesi</i>	<i>Kahramanmaraş</i>	<i>İlçe</i>
<i>Elbistan Belediyesi</i>	<i>Kahramanmaraş</i>	<i>İlçe</i>
<i>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Kahramanmaraş</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Kilis Belediyesi</i>	<i>Kilis</i>	<i>il</i>
<i>Akçadağ Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Arapgir Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Battalgazi Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Darende Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Doğanşehir Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Hekimhan Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Kale Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Kuluncak Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Malatya Büyükşehir Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>Büyükşehir</i>
<i>Pütürge Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Yazıhan Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Yeşilyurt Belediyesi</i>	<i>Malatya</i>	<i>İlçe</i>
<i>Kadirli Belediyesi</i>	<i>Osmaniye</i>	<i>İlçe</i>
<i>Osmaniye Belediyesi</i>	<i>Osmaniye</i>	<i>il</i>
<i>Toprakkale Belediyesi</i>	<i>Osmaniye</i>	<i>İlçe</i>

Belediye Adı	İli	Türü
Birecik Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Eyyübiye Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Halfeti Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Haliliye Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Harran Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Siverek Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	Şanlıurfa	Büyükşehir
Viranşehir Belediyesi	Şanlıurfa	İlçe

TARİHİ KENTLERİN BELLEĞİ

Ahmet Onur Altun

ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları Koordinatörü, Şehir Plancısı

Doğal ve kültürel miras, tüm yaşam alanları gibi 6 Şubat depremlerinden fazlasıyla etkilendi. TKB üyeleri arasında bulunan Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya ve Elazığ'ın dâhil olduğu 11 kentin doğal ve kültürel mirası büyük zarar gördü.

Depremin etkilediği coğrafyayı, kadim medeniyetlere ev sahipliği yapan, binlerce yıllık kültürel birikime sahip kentler oluşturuyor. Depremin etkilediği bölge yalnızca somut miras için değil, somut olmayan kültürel miras açısından da hayli güçlü miras öğeleri barındırıyor; bölgedeki geleneksel yaşam kültürü farklılaşarak ve çeşitlenerek, günümüzde de yaşamaya devam ediyor. TKB ve ÇEKÜL'ün, koruma çalışmaları yürütmek üzere geçmişte pek çok defa bu bölgeyi seçmesi tesadüf değildi.

Germanicia Antik Kenti Taban Mozaïği Kahramanmaraş

Kültür envanterlerimizi gözden geçirirken, bu birikimi başvurulacak birer referans olarak değerlendirmek ve geleceğe dönük stratejilerin oluşturulmasında dikkate alınacak **kilit taşları** olarak görmek gerekiyor.

Malatya'dan Hatay'a uzanan hat boyunca, bölgesel ölçekten yapı ölçeğine kadar 20 yılı aşkın süredir doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla pek çok proje geliştirildi, toplantılar yapıldı, eğitimler verildi. Deprem sonrası iyileşme sürecinde doğal ve kültürel mirasın korunması için geçmişte bu alanlarda yürütülmüş çalışmaları yol gösterici olacak benimsemek, kültür envanterimizi gözden geçirirken başvurulacak birer referans olarak değerlendirmek ve geleceğe dönük stratejilerin oluşturulmasında dikkate alınacak kilit taşları olduğunu vurgulamak için sizlerle de paylaşmak istedik.

Kendini Koruyan Kentler Programı

7 Bölge 7 Kent Projesi 1998 yılında Kemaliye, Midyat, Talas, Kastamonu, Akseki, Birgi ve Mudanya'da başladı. Türkiye'nin yedi bölgesinden birer kenti ayağa kaldırmayı hedefleyen proje zamanla, Kendini Koruyan Kentler adıyla daha geniş bir ölçeğe ulaştı; Anadolu toprakları üzerinde özgün kimliğini koruyabilmiş kentlere yayıldı. Safranbolu örneğiyle başlayıp 7 Bölge 7 Kent'e ardından Kendini Koruyan Kentler Programına evrilen koruma ve yaşatma hareketiyle geçmişte, depremden etkilenen bölgedeki Arsuz, Erzin ve Hekimhan için detaylı saha raporları ve eylem önerileri hazırlandı.

ÇEKÜL Kent Çalışmaları uzmanlarının geliştirdiği Kültür Odaklı Stratejik Kent Planları, günümüzde sürekli değişim ve devinim içindeki Anadolu kentlerinde, kentlerin her birine özgü modeller oluşturmak için tasarlandı ve uygulandı.

Yerel yönetimlerin gündeminde kültür odaklı stratejileri ve bunlara bağlı eylem alanlarını belirlemelerine öncülük etti. Alan incelemeleri, çalıştay ve odak grup toplantıları ile desteklenen çalışma süreci, çalışılan kentin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda detaylandırılarak bazen bir tasarım rehberi, bazense bir masterplan veya eylem planı üretimine sonlandı. Bu detaylı nihai ürünler her kentte, yerel kimliğin korunarak canlandırılmasına yönelik proje önerileri içeriyordu. Özellikle “mahalle” ölçeğinde, “kamusal mekânlar” yaratılmasına yönelik projeler kurgulandı; bu projelerin hayata geçmesini sağlayacak örgütlenme modelleri ise saha ziyaretleri yapılarak uygulamalı olarak kent temsilcileriyle paylaşıldı. 2014-2017 yılları arasında hazırlanan 5 rehberin üçü Payas, Elbistan ve Osmaniye için hazırlanmıştı. Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları Türkiye Belediyeler Birliğinin desteği ve Kentsel Stratejinin gönüllü danışmanlığında, ÇEKÜL Vakfı tarafından

Tarihi Kentler Birliği adına yürütülen Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları Programı 2012 yılında başladı.

Program, ortak bir coğrafyayı paylaşan yerel yönetimlerin, bu değerlere ortak bir miras anlayışıyla sahip çıkmasına, kalkınma stratejileri kapsamında kültür öncelikli gelişim dinamiklerinin ortaya çıkarılmasına, ortak kaynakların paylaşımcı ve akılcı bir anlayışla değerlendirilmesine olanak hazırlamayı amaçlıyordu.

Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları

Program kapsamında yürütülen projelerde, Gaziantep Geleneksel Doku Canlandırma Projesi, 2013 yılında onu takip eden Vizyon Planları Programı kapsamında Çukurova Doğa ve Kültür Öncelikli Vizyon Planı ve 2014 yılında projenin devamı niteliğindeki Kültürel Rotalar programı kapsamında da Çukurova ve Gaziantep Kültürel Rota Sistemi hazırlandı.

Malatya'dan Hatay'a uzanan hat boyunca, **bölgesel ölçekten yapı ölçeğine kadar** 20 yılı aşkın süredir doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla pek çok proje geliştirildi.

ÇEKÜL Evi Çarşamba Kent Toplantıları

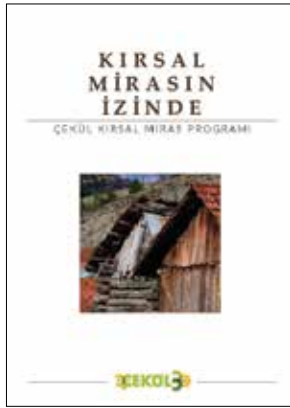
ÇEKÜL Evi Çarşamba Toplantıları ile kamu-yerel-sivil-özel birlikteliği ilkesine bağlı olan birikimli, deneyimli insanların özverili çabalarının sonuçları görünür bir düzeye ulaşmaya başladı. Toplantılarla, Anadolu kentlerinde devam eden koruma çalışmalarına yön vermek amaçlanıyor. Anadolu kentlerinin koruma çalışmalarına destek verilerek, sürmekte olan koruma çalışmalarına yön verecek yol haritaları oluşturuluyor. Bu toplantılara katılan Samandağ'da da 2012 yılında koruma çalışmaları hızlandı. Samandağ Kaymakamlığı ve ÇEKÜL uzmanları bu toplantıda "Defne Yolu" projesinin adımlarını şekillendirdi. Çevre düzenleme çalışmaları, tarihi köy evlerinin onarılması, cephe düzenleme çalışmaları ve kent mobilyaları ile ilgili çalışmalar planlandı.

Payas Şenlendirme Projesi

2014 yılında ise ÇEKÜL Vakfı, Payas Belediyesi işbirliğiyle Payas Şenlendirme Projesini başlattı. Proje ile restorasyonu tamamlanan Mimar Sinan'ın önemli eserlerinden Payas Sokullu Mehmet Paşa Külliyesinin işlevlendirilmesi ve kentle bütünleştirilmesi hedeflendi. Proje kapsamında, çocuklar başta olmak üzere kentlilerle katılım toplantıları, kültürel miras eğitimleri, kent bahçeciliği eğitimleri gibi 2 yıla yayılan çalışmalar yürütüldü ve külliye için bir kurumsal kimlik çalışması hazırlandı.

Osmanlı şehircilik pratiğinde "şenlendirme" olarak adlandırılan ilkelerin günümüz kentsel yenileme ve canlandırma ilkeleriyle birleştirilmesi, kentte sürdürülebilir, mekânsal gelişiminin sağlanması, kentin sosyal ve ekonomik hareketliliğinin artırılması Payas Şenlendirme Projesinin temel hedefleri arasındaydı.

ÇEKÜL Bilgi Ağacı ile "Külliye Sınıfı" kapsamında öğrencilerle yapılan kültürel miras eğitim çalışmalarına gönüllü öğretmenler destek verdi. Payas halkı, kanaat önderleri ve yerel yöneticilerin biraraya geldiği çalıştaylar, etkinlikler düzenlendi. Kent Bahçeleri Programı kapsamında, külliyenin

bahçesi yeniden düzenlendi; yükseltilmiş yataklar kurularak, mevsimine ve yöreye uygun aromatik bitkiler çocukların yardımıyla büyütüldü. Proje kapsamında, Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi restorasyon çalışmaları başladı ve kısa sürede tamamlandı.

Kırsal Mirasın İzinde Programı

2019 yılında hazırlanan Kırsal Mirasın İzinde Programı kapsamında, kültür odaklı dönüşümden farklı biçimde etkilenen köylerde yaşayanlarla biraraya gelinmesi, onların deneyimlerinin kayıt altına alınması, farklı boyutlardaki olumlu ve olumsuz etkenlerin gözlemlenmesi ve birbirleri ile karşılaştırılması amaçlandı. Program kapsamında Malatya'dan Onar, Basak ve Güvenç; Kahramanmaraş'tan Süleymanlı (Zeytin); Hatay'dan Vakıflı, Hıdırbey, Kapisuyu, Şenköy ve Tokaçlı köyleri incelendi ve detaylı saha raporları hazırlandı.

Fırat 2023 Vizyon ve Eylem Planı

2020 yılında Fırat 2023 Vizyon ve Eylem Planı kapsamında Elazığ, Malatya, Adıyaman, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş,

Osmaniye, Hatay'ı da içine alan bölgesel ölçekte bir stratejik planlama çalışması yapıldı. Yine 2020 yılında Fırat 2023 Vizyon ve Eylem Planı çalışmasına paralel olan ve "Kırsal Miras" başlığının devamı niteliğinde Koruma Öncelikli Eylem Planları Vaka Çalışmaları kapsamında Malatya, Hekimhan ve Basak için saha raporları ve eylem planı önerileri hazırlandı.

TKB'nin saha raporlarına herkes ulaşabilir

Geçmiş deneyimleri, kazanımları ve hatta yanlışları görmezden gelerek "yeni" projeler ve fikirler üretmek yerine, kadim coğrafya Anadolu'nun geçmişini ve geçmişte hazırlanan çalışmaları, stratejileri referans alarak güncel ihtiyaçlarla yeniden yorumlamalıyız. Mümkün olan en sağlıklı şekilde kentlerimizin kültürünü koruyarak, her birinin yeniden yaşatılması için var gücümüzle çalışmaya devam etmeliyiz.

Tarihi Kentler Birliğinin 2000 yılından bu yana hazırladığı tüm rapor ve stratejik planlar www.tarihiKentlerBirligi.org adresinde "Saha Raporları" başlığı altında incelenebilir.

“HATAY” SADECE BİR KENT İSMİ DEĞİL

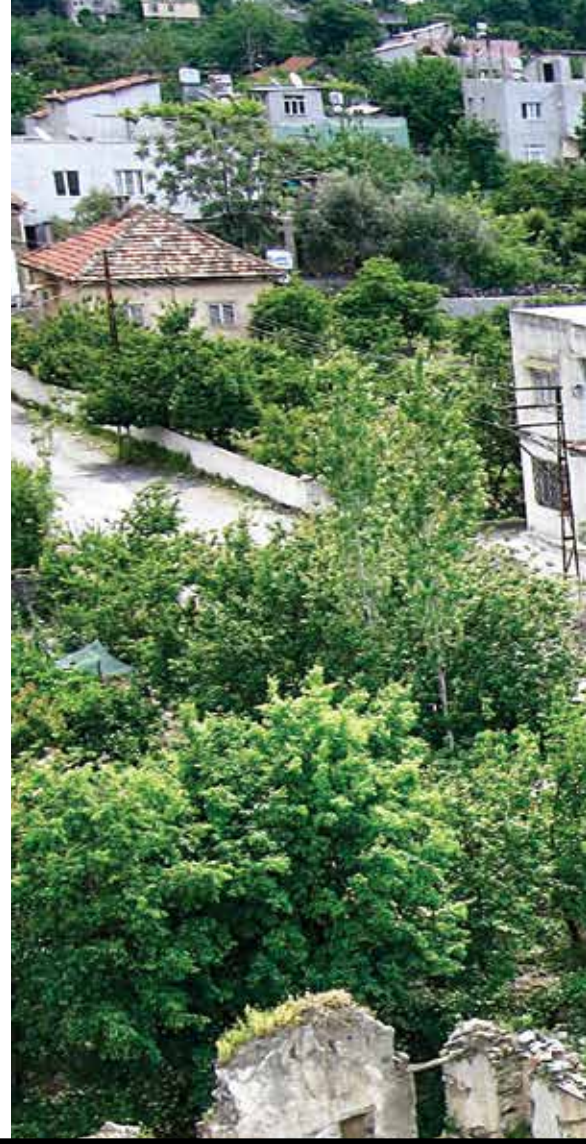
Şirin Sıngın

ÇEKÜL Vakfı İletişim ve Yayın Koordinatörü

Bazı isimler tanımlı anlamlarının çok ötesindeki kavramları, duyguları, inançları, kültürleri ifade eder. Bir ulusun var olma mücadelesi, farklı din ve kültürlerin birarada yaşama başarısı; dayanışma, kardeşlik kültürü “Hatay” isminin derin anlamlarından sadece birkaçı. Hatay, Türkiye coğrafyasındaki herkes için sadece bir kent ismi değil, anlattığı her şeyle birlikte korunması, geleceğe taşınması gereken bir miras, değer.

ÇEKÜL’ün 7 Bölge 7 Kent Projesi, yıllar içinde Kendini Koruyan Kentler Programına evrildi. Hatay bu kentlerin başında geliyor. Prof. Dr. Metin Sözen’in öncülüğündeki ÇEKÜL gönüllü uzmanlarının kamu-yerel-sivil-özel kesimlerle geliştirdiği örgütlenme modeli, Hatay genelinde uzun yıllardır uygulanıyor. Hatay’daki koruma çalışmalarını Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL Vakfının hafızasından yeniden hatırlayalım.

İlk Kurşun Müzesi ve Atatürk Anı Evi olarak işlev kazandırılan yapının restorasyon öncesi. Hatay, Dört Yol.

İÖ 1200'lerde Amik Ovasındaki Hitit Prenslüklerinin birleşmesiyle kurulan **Hattena Krallığının** ismi, 1936'da **Atatürk**'ün bölgeye "Hatay" ismini vermesiyle hâlâ yaşıyor. Antakya ise ismini İÖ 300'lerde 1. Nikator'un babası Antiokhos'dan alıyor.

Koruma için ilk adımlar...

"Antakya'da Koruma Öncelikli İmar ve Planlama Hedefleri" başlıklı Tarihi Kentler Birliği Antakya Buluşması, 26-27 Ocak 2002 tarihinde, en geniş katılımlı ve öz sözlerin söylendiği tarihi bir toplantıydı. Çevre ve kent hukukçuları, şehir plancıları, mimarlar, arkeologlar, sivil toplum temsilcileri, halk... Herkes bu toplantıda söz aldı ve Hatay'ın doğal, kültürel değerlerinin bütüncül şekilde korunması için sorunları, çözümleri gündeme getirdi. (Buluşmanın detaylı konuşma metinleri ve İstanbul dönüş yolunda yapılan "Otobüs Forumu"nun tüm metinleri: Yerel Kimlik Dergisi, Sayı 3, 2002.)

Kültürel Miras Yürüyüşü

Tarihi Kentler Birliğinin kurucu üyelerinden Antakya Belediyesi 2009 yılında, Hatay Valiliği ve ÇEKÜL Vakfının ortak organizasyonuyla Türkiye'nin ilk "Kültürel Miras Yürüyüşü"nü düzenledi. Hatay'ın korumaya kararlı bir kent olduğunu tüm kamuoyuyla paylaştığı bu yürüyüşe 8 bin kişi katıldı. Mimarlar Odası gibi pek çok meslek odası, üniversite, sivil toplum örgütü, farklı dinlerin cemaat önderleri, öğretmenler, polisler, postacılar gibi meslek elemanları, engelliler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar kısacası yediden yetmiş yediye tüm Antakya halkı yürüyüşe katıldı. ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen ve ÇEKÜL Vakfı uzmanları, bu tarihi yürüyüşün planlama aşamasından itibaren tüm sürecin içinde yer aldı. (Bu dönemde; Hatay Valisi Celalettin Lekesiz ve Antakya Belediye Başkanı Dr. Lütfü Savaş görevdeydi.)

ÇEKÜL Vakfı Gaziantep Temsilciliği ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin teknik destek ekibi, yürüyüş öncesinde Hatay Valiliğinin KUDEB ekibi ile Gaziantep'te bir araya geldi. "Kültürel Miras Yürüyüşü" bu toplantıda planlandı ve büyük bir katılımı gerçekte.

Yürüyüş sonrasında; valilik, belediye ve ÇEKÜL'ün önderliğinde, kentteki tüm kesimlerin katıldığı bir dizi toplantı yapıldı. Toplantılarda ortaya koyulan paylaşımlarla Antakya kentinin yol haritasının hazırlanması konusunda ortak kararlar alındı.

Öncelik verilecekler...

Kurtuluş Caddesi ve paralelindeki sokaklar, 12 hanın yer aldığı Uzun Çarşı ve çevresi, Kurşunlu Han, tarihi Valilik Binası ile Habibi Neccar Camisi ve çevresi, korunması gereken önemli alanlar olarak tespit edildi. Asi Nehri, Antakya Kalesi, Antakya mozaikleri, inanç ve yemek kültürü gibi kentin kimliğini yansıtan özelliklerinin de öne çıkarılması planlandı. Kent

Tarihi Müzesi ve envanter çalışmaları için altyapının bir an önce hazırlanması gerektiği konusunda görüş birliğine varıldı.

Toplantıların ardından...

Uzun Çarşı ve çevresi, Habibi Neccar Cami ve çevresi, Çankaya ve Örnek sokaklardaki tarihi Antakya evlerinin rölöve, restitüsyon, restorasyon ve sokak sağlıklılaştırma projeleri hazırlandı. Tüm bu süreçler valilik, belediye ve ÇEKÜL Vakfının ortak koordinasyonunda; koruma kurulu, üniversite, müze, meslek odaları gibi geniş bir kurul tarafından 5 yıllık kültür öncelikli bir stratejik plan kapsamında yürütüldü. 2009 yılında, ÇEKÜL Vakfı Kültür Elçileri Eğitim Programı Hatay'da uygulandı. Hatay Valiliği envanter çalışmalarını hızlandırdı ve 2 ciltten oluşan "Hatay Kültür Envanteri"ni 2011 yılında yayımladı. Hatay Müze Müdürü, Arkeolog M. Nalân Yastı editörlüğünde ve Hatay Arkeoloji Müzesi personelinin özverili çalışmalarıyla hazırlanan envanterde; merkezdeki arkeolojik sit alanları, anıtlar, hanlar, hamamlar, sabunhaneler, çeşmeler,

dini yapılar, konut-dükkân-ticaret yapıları ile resmi yapılar, su kemeri-kanalı, duvarları yer alıyor. İlçelerdeki sit alanları, anıtlar, çeşmeler, köprüler, kaya mezarları da envanterle kayıt altına alındı. Hatay Valilik Binası restore edildi (2011). Tarihi kentin ana aksını oluşturan Kurtuluş Caddesinin sokak sağlıklılaştırma projesi kapsamında tespit edilen 74 kültür varlığının 13 tanesinde restorasyon çalışması tamamlandı (2011).

İlçe ve köylerde koruma hareketi...

Hatay merkezinde başlayan koruma-yaşatma çalışmaları, ilçe ve köyleri de harekete geçirdi. Amanos Dağlarının eteklerindeki Dört Yol, Hatay'ın 12 ilçesinden biri. Tüccar Ahmet Efendi tarafından 1920'li yıllarda yapıldığı bilinen Dört Yol'daki bu konak restore edilerek "İlk Kurşun Müzesi ve Atatürk Evi" olarak işlevlendirildi. Belediye ve kaymakamlık ortaklığında restorasyonu tamamlanan yapının, müze içeriği ve çevre düzenleme çalışmalarına ÇEKÜL uzmanları destek verdi.

ÇEKÜL Evi Çarşamba Kent Toplantılarına katılan Samandağ'da da koruma çalışmaları 2012 yılında hızlandı. Samandağ Kaymakamlığı ve ÇEKÜL uzmanları bu toplantıda "Defne Yolu" projesinin adımlarını şekillendirdi. Çevre düzenleme çalışmaları, tarihi köy evlerinin onarılması, cephe düzenleme çalışmaları ve kent mobilyaları ile ilgili çalışmalar planlandı.

ÇEKÜL Vakfı, Payas Belediyesi işbirliğiyle "Payas Şenlendirme Projesi"ni 2014 yılında başlattı. Proje ile restorasyonu tamamlanan Mimar Sinan'ın önemli eserlerinden Payas Sokullu Mehmet Paşa Külliyesinin işlevlendirilmesi ve kentle bütünleştirilmesi hedeflendi. Proje kapsamında, çocuklar başta olmak üzere kentlilerle katılım toplantıları, kültürel miras eğitimleri, kent bahçeciliği eğitimleri gibi 2 yıla yayılan çalışmalar yürütüldü ve külliye için bir kurumsal kimlik çalışması hazırlandı. Çalışmanın raporu ise çevrimiçi erişime açıldı: <https://bit.ly/payastasarimrehberi>. 2007 yılında Hatay Valiliği bünyesinde kurulan KUDEB (Koruma, Uygulama ve Denetim Bürosu)'ün, 2015 yılında büyükşehir bünyesinde de kurulması sağlandı. ÇEKÜL Vakfı Kendini Koruyan Kentler Programı kapsamında, Arsuz ve Erzin için detaylı raporlar hazırlandı (2017).

Kırsal Mirasın İzinde Projesi: ÇEKÜL Vakfının kuruluşundan itibaren yürüttüğü Köyler Yaşamalıdır Programı kapsamında, 2019 yılında Tarihi Kentler Birliğinin desteğiyle güncel bir saha araştırması yürütüldü. Hatay'dan

Samandağ/Vakıflı, Yayladağı/Şenköy, Altınözü/Tokaçlı köyleri saha çalışmasına dâhil edildi. Rapor çevrimiçi erişime açıldı: <https://bit.ly/kirsalmirassaharaporu>

2019 yılında ÇEKÜL Akademi ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, “Kültür Öncelikli Koruma Yaklaşımı” ve “Turizm Odaklı Kültür Rotaları Planlama Süreci” başlığı altında 3'er gün sürecek iki eğitim düzenledi. Hatay ve ilçe belediyeleri, il kültür müdürlüğü, müze müdürlüğü, imar müdürlükleri ve diğer ilgili birimlerde çalışan mimarlar, şehir plancıları, mühendisler, arkeologlar gibi meslek uzmanlarının yanı sıra; üniversiteler, mimarlar odası, şehir plancıları odasından da temsilcilerin katıldığı eğitimlerde turizm ve kültür mirası ilişkisi, bütüncül koruma anlayışı ve kentsel korumada kent kimliğinin önemi hakkında detaylı bilgiler verildi. Katılımcıların; bölgesel planlamada miras temelli yaklaşım geliştirmeleri, kültür rotası programı oluşturmaları, uygulama süreci tasarımları ve işbirliği modelleri geliştirmeleri hedeflendi.

ÇEKÜL Vakfının öncülüğünde, Tarihi Kentler Birliğinin bölgede sürekli ve sık şekilde toplantılar, çalıştaylar yapması sağlandı. Yerel yönetimlerin, TKB'nin hibe desteği ve özendirme yarışmalarına katılması teşvik edildi. ÇEKÜL Vakfının bütüncül koruma anlayışı; kamu-yerel-sivil-özel kesimlerin birlikteliğiyle Hatay'da da sokak-mahalle-kent-havza bütününde süreklilik kazanarak devam etti.

Özendirme yarışmalarına katılım...

Antakya Belediyesi 2005 yılında ilk kez katıldığı Kültürel Mirası Koruma Özendirme Yarışmasında Metin Sözen Koruma Büyük Ödülünü kazandı. Büyükşehir yasasıyla birlikte 2012 yılından itibaren Hatay Büyükşehir Belediyesi olarak yarışmaya katılmaya devam ederek Süreklilik ve Proje ödüllerinin sahibi oldu. İlçesi Defne Belediyesi de 2016 yılında Başarı Ödülüne değer bulundu. 2021 yılına geldiğimizde ise kentte müzelerin sayısı artmaya başlamıştı ve o yıl Hatay, 2 müzeyle birden Müze Özendirme Yarışmasına katılarak ödüle değer görüldü: Yaşam Kültürü Müzesi dalında, Vakıflı Köyü Musadağ Müzesi; Doğa Tarihi Müzeleri dalında, Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi.

Bundan sonra...

Hatay barışın, kardeşliğin, imecenin kenti olmaya devam edecek, etmeli. Umudumuz, temennimiz bu yönde. Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL Vakfı, Hatay'ın bütüncül korunması için yörede yürütülen çalışmalarını yakından takip etmek üzere gerekli adımları atıyor ve bölgedeki üyeleri, gönüllüleriyle yeniden örgütleniyor. Hatay bir “Medeniyetler Korosu”dur. Bundan sonra da öyle olmaya devam edecek...

DEPREMİN ARDINDAN FOTOĞRAFLARLA ŞANLIURFA

Saha Araştırması ve Fotoğraflar: Hatice Kübra İlhan

Şanlıurfa ÇEKÜL Gönüllüsü, Y. Mimar

Bölgemizde yaşanan depremlerin ardından Şanlıurfa'da tarihi yapılarımızın bir bölümü zarar görmüştür. Buradaki hasar Hatay, Maraş, Adıyaman'daki kadar ağır ve yıkıcı değildir fakat çökmeler ve yıkılmalar tespit edilmiştir. Bazı camilerin minareleri yıkılmış, bazı yapıların tonoz ve duvarlarında hasarlar oluşmuş, bazı evlerin hem sokak cephelerinde hem de iç kısımlarında yıkılmalar olmuştur.

Deprem sonrası yaptığımız saha incelemesinde çektiğimiz fotoğrafları, Tarihi Kentler Birliğinin değerleri üyeleri, *Yerel Kimlik* dergisi okuyucuları ve yıllardır gönüllüsü olduğum ÇEKÜL Vakfı ile paylaşmak, belgelemek istedim. Dilerim bu zorlu günler geride kalır ve bölgemiz sahip olduğu tüm değerlerine yeniden kavuşur. Mehmet Sarımsı'a fotoğraf desteği için ayrıca teşekkür ederim.

1

2

3

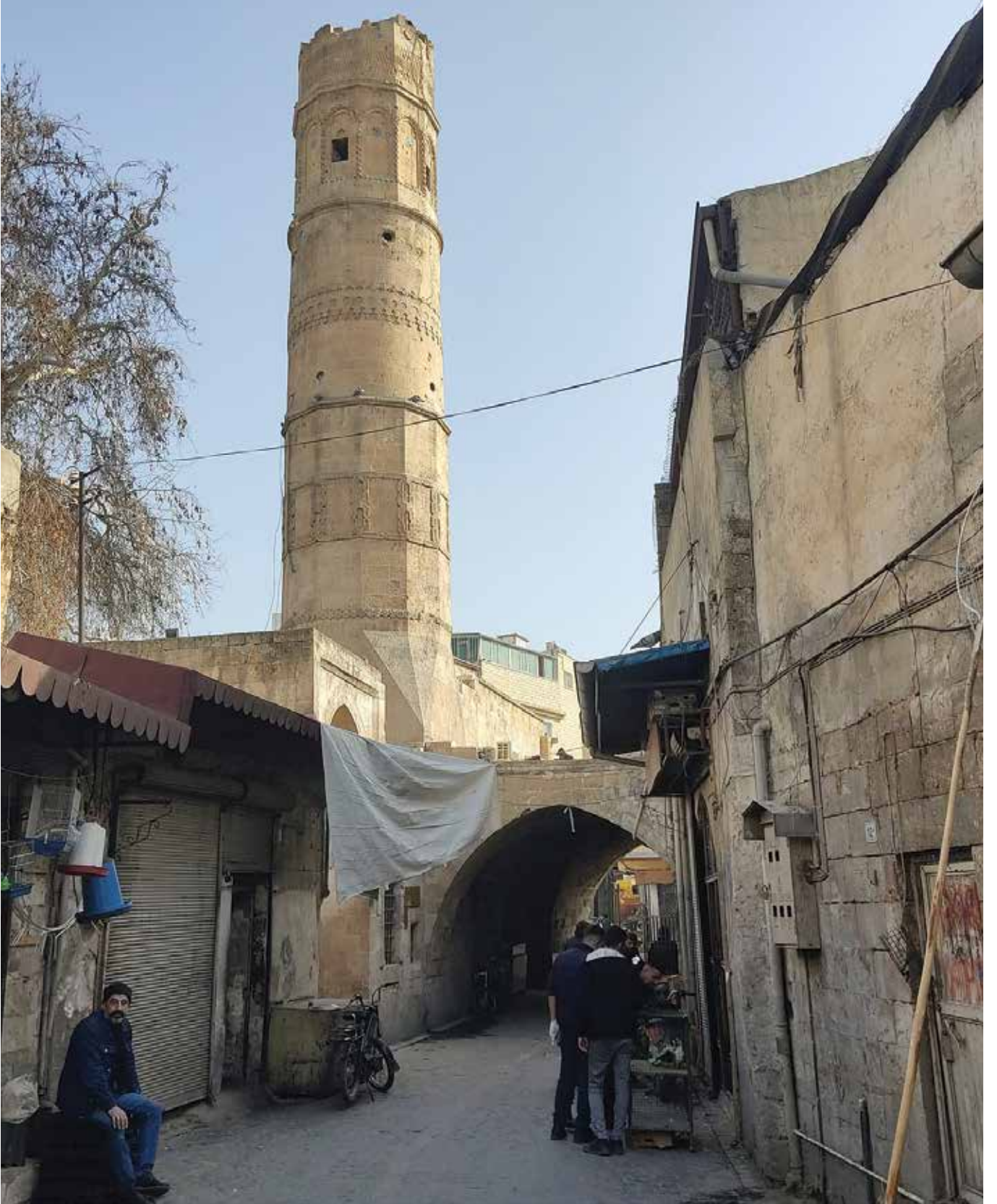
4

5

1. Dabbakhane Camisi Minaresinin üst kısmı yıkılmıştır / 2. Karanlık Kapı Cephesi / 3. Kazancı Bedih Sokak / 4. Selahaddin Eyyubi Camisi / 5. Güllüoğlu Sokağı Kabaltısı

Dabbakhane Camisi Minaresinin üst kısmı yıkılmıştır.

1

2

3

4

5

7

8

5. Cincıklı Hamamı, yıkılan duvar / 6. Selahaddin Eyyubi Camisi / 7. Ulu Cami Avlusu / 8. 58 Meydanı Şeyh Saffet Tekkesi

BELLEK MEKÂNLARININ AFETLERE KARŞI KORUNMASI

Ayşen Kılıç Özarslantürk

ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi Koordinatörü

AFAD'ın hazırladığı *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimler Sözlüğüne* deprem; “tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucunda ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak, geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayı” olarak tanımlanıyor. Yine AFAD'ın verilerine göre Türkiye'yi en fazla etkileyen doğal afet ne yazık ki deprem. Yapısal ve zeminsel bozuklukların doğurduğu sonuçların yanı sıra, yapısal olmayan elemanlara bağlı olan ciddi sorunlar da yaşanıyor. Bu sorun ve zararları en aza indirebilmek, kurum içi afet yönetimi veya acil durum planlarını gerekli kılıyor. Planlama sadece afet esnasında değil, sonrasında da hangi eylemin ne zaman ve kimler tarafından yapılacağı gibi konulara açıklık getirir; bina ve insan odaklı hazırlanır. Kent belleklerinin en önemli yapıları arasında müzeler ve kütüphaneler bulunur. Bu yazımızda, afet riskine karşı kütüphane yapılarının korunması ve bilginin dijitalleşmesine değineceğiz.

Brezilya Kraliyet Kütüphanesi, Rio de Janeiro

Depremi ardından benzer soruları sorduk: Depremden sonra nasıl toparlanacağız? **Nasıl daha iyi olacağız?** Kültür mirası kütüphaneler nasıl yapılandırılacak? Aslında bunlardan önce şu soruyu cevaplamak gerekiyor: Nasıl hazırlanacağız?

Kütüphanelerin güvenliği

Okuma salonları, kitaplıklar, ofisler, depolar ve benzeri alanlar düşünüldüğünde, bunların depremde yıkılmaları yapısal olmayan sorunlar teşkil eder. Dünyada da benzeri görülen depremlerde, yapısal sıkıntı yaşanmasa bile rafların ve kitapların uygun montelenmemesinden kaynaklanan iç yıkımlar oluştuğu ve bu yıkımların kütüphanelerin uzun süreli kullanımına engel olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkan California Kütüphane Derneği, kütüphane rafları standardını geliştirmiştir.

Türkiye'nin de bir deprem bölgesi olduğu göz önüne alınarak kütüphane rafları duvarlara, zemine veya birbirlerine sabitlenmelidir. Binaların gün geçtikçe eskimesi de kütüphaneler için risk unsurudur. Bu nedenle belli aralıklarla bina kontrolü yaptırılmalı ve teknik destekler sağlanmalıdır. 1973 yılında açılan Atatürk İl Halk Kütüphanesine 2015 yılında çürük raporu verilmiş, kütüphanenin yıkılması kararlaştırılmıştır. Ancak, Atatürk İlk Halk Kütüphanesi yıkımın ardından yeniden inşa edilmeyen olumsuz bir örnek olarak dikkat çeker. Kent belleği ve kullanıcı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, yeniden halka kazandırılması için yıkılan kütüphanelerin zaman kaybetmeden inşa edilmesi, arşivlerinin yeniden hizmete sunulması önemlidir.

Kamuya açık olan her kurumda olduğu gibi kütüphane binalarında da zemin, taşıyıcı-alt yapı sistemi, malzeme ve güvenlik tedbirleri önceliklidir. Her kütüphanenin derme sayısı ve materyal türü farklı olduğundan, kendi dinamiklerine uygun bir

afet planı hazırlanmalı ve bu plana çalışanlar da dâhil edilerek gerekli eğitimler verilmelidir. Kütüphane binaları afet sonrasında da faaliyetlerine devam etmek zorunda olan kurumlardır çünkü topluma doğrudan hizmet vermekle yükümlüdürler. Kütüphaneler bu gerçek göz önünde bulundurularak inşa edilmekle beraber; uygulama ve kullanım süreçlerinde de doğru adımlarla afete hazırlıklı olarak tasarlanmalıdır. Yapıların afet sigortası mutlaka olmalıdır.

Afet öncesi yapılacak önemli hazırlıklardan bir diğeri ise acil eylem planının hazırlanması ve kurum çalışanlarının plana hâkim olmasının sağlanmasıdır. Bina içinde çalışanların afet anında ne yapmaları gerektiği, acil çıkış kapılarının tespiti ve çıkıştan sonraki toplanma alanları belirlenmelidir. Detaylı bilgiler için kurumlara AFAD tarafından eğitimler (talep üzerine) verilmektedir. Bu eğitimleri almış olmak hem iş yerlerinde hem de evlerde afet karşısındaki tutumlarımıza olumlu yönde etki edecektir.

Güneydoğu depremlerinde yaşananlar

6 Şubat 2023 tarihinde Elbistan merkezli meydana gelen ve 11 ilimizi etkileyen şiddetli depremde, 4 kütüphanemiz hayatını kaybetti. En büyük hasarı alan ilimiz Hatay'ın merkezi Antakya ile Kırıkhan ilçesindeki tüm kütüphanelerde ağır hasar meydana geldi, bazıları tamamen yıkıldı. Hatay'da Cemil Meriç İl Halk Kütüphanesi, Edebiyat Müze Kütüphanesi, Kırıkhan Çocuk Kütüphanesi, N. Ulviye Civelek İlçe Halk Kütüphanesi tespit edilebilenler arasında. Ayrıca Gaziantep İslahiye Altınüzüm Halk Kütüphanesi de tamamen yıkılan yapılar arasında yer alıyor.

Depremin ilk şokunun ardından, afetten en çok etkilenen çocuklar için gezici kütüphaneler hemen devreye girmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığının "Yaraları Birlikte Sarıyoruz" projesiyle 11 ilde varlık göstermiştir. Gönderilen kitap yardımlarına ek olarak, gezici kütüphanelere "boyama setleri ve oyuncaklar" bölümleri de eklenmiştir.

Yeni Zelanda örneği

2010-2011 yıllarında Yeni Zelanda'da gerçekleşen 4 depremde ve ardından meydana gelen tsunamide, ülkenin en büyük kenti olan Christchurch'da ciddi yıkımlar gerçekleşmişti. Bu afetten sonra şehrin kültürel ve sosyal hayatını yeniden canlandırmak amacıyla ilk olarak merkez kütüphanenin yeniden yapılması işine girildi. Öncelikli amaç, olası depremlere karşı asla yıkılmayacak bir bina inşa etmektir. Katı performans ilkelerine göre inşa edilen binanın deprem sırasında salınımı ve ardından orijinal pozisyona dönmesini sağlayan bir mekanizmayla, büyük bir deprem sırasında en az seviyede hasar alması hedeflendi. Deprem sonrasındaki yeniden inşa çalışmalarına Yeni Zelanda, Christchurch Merkez Kütüphanesini önemli bir örnek olarak gösterebiliriz.

Muhafaza ve Koruma Strateji Programı

Dünya tarihinde kütüphane ve arşiv dermelerine en büyük zararı savaşlar ve yağmurlar vermiştir. Bunları ise deprem ve sel felaketleri izler. Kütüphane malzemelerinin özellikle selüloz ağırlıklı olması, aşırı yağış veya sel gibi afetlere yönelik daha fazla

önlem alınmasını gerektirir. Deprem de su baskınlarını tetiklemektedir. Ülkelerin afet risk yönetimi kapsamında, özellikle kütüphaneleri hedef alan ulusal veya uluslararası yapılanmalar bulunmaktadır. Bunların en bilineni IFLA (The International Federation of Library Associations)'dır. Kütüphane dermesini korumak ve işbirlikleri geliştirmek amacıyla 1984 yılında Nairobi'de Muhafaza ve Koruma Strateji Programı (PAC/ Preservation and Conservation Strategic Programme) kurulmuştur. Buradaki amaç, kütüphane ve arşiv materyallerini her koşula karşı olabildiğince uzun vadede, az zararla erişilebilir kılmaktır.

Program; önerilen işbirlikleri sayesinde, kültürel miras öğelerini etkileyen acil durumlara karşı hazırlıklı olmayı, destek vermeye yönelik bilgi sahibi olmayı mümkün kılar. Muhafaza ve Koruma Strateji Programının ilk amacı afet sonrası yapılacaklara değil, afet öncesi hazırlıklara odaklanmaktır.

Dijitalleşmenin önemi

Afette kaybedilen kültürel mirasın tespit çalışmasında, kent envanterlerinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha

gördük. Kültürel ve doğal mirası koruyabilmek için öncelikle kent envanterleri hazırlayarak bu mirası tespit etmek ve belgelemek gerekir. Kültürel varlıklarını belgeleyen kentler, kullanılabilir veri tabanı oluşturur ve koruma çalışmalarında bu envanterler yüksek derece öneme sahiptir.

Merkezî ve yerel yönetimler bu süreci uzmanlarla yürütür, kent envanterleri genellikle basılı olarak herkesin kullanımına açıktır. ÇEKÜL Vakfı ve Tarihi Kentler Birliğinin geliştirdiği koruma politikalarının en önemli sonuçları arasında kent envanterlerinin hazırlanması, yayımlanması bulunur.

ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi Türkiye'nin doğa, tarih, mimarlık ve kültür alanında uzmanlaşmış arşiv, kütüphane, araştırma, eğitim ve yayın birimidir; özellikle tarihi kentlerle ilgili, Türkiye'nin önde gelen başvuru merkezlerindedir. Yaklaşık 35 yıllık bir birikime sahip olan ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezinin önemli arşiv başlıkları arasında kent envanterleri gelir.

Depremden etkilenen kentlerimize ait kültür envanteri, fotoğraf, belge, yaşam kültürü kitapları gibi farklı başlıklardaki tüm belgeleri sizler için "katalog tarama" sistemimizden derleyerek bir kaynakça hâline getirdik. 11 ilimize ait bu kaynaklara ve daha fazla belgeye ulaşmak isteyen kişi ve kurumlar, Beyoğlu'ndaki ÇEKÜL Evinde bulunan Bilgi Belge Merkezimizi ziyaret edebilir.

ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezindeki, depremden etkilenen 11 ilin kaynakçası

Adana: 55 kitap, 61 fotoğraf, 15 makale ve kültür envanteri

Adıyaman: 12 kitap, 5 fotoğraf, 1 makale

Diyarbakır: 125 kitap, 97 fotoğraf, 5 tez, 42 makale ve kültür envanteri

Elazığ: 132 kitap, 41 fotoğraf, 11 makale, 16 rapor ve kültür envanteri

Gaziantep: 128 kitap, 119 fotoğraf, 2 tez, 27 makale ve kültür envanteri

Hatay: 44 kitap, 85 görsel, 13 elektronik materyal

Hatay Kültür Envanteri Cilt I-II

Kahramanmaraş: 71 kitap, 35 fotoğraf, 16 makale ve kültür envanteri

Kilis: 53 kitap, 25 makale, 2 tez, 64 fotoğraf, 90 kartpostal ve kültür envanteri

Malatya: 119 kitap, 145 fotoğraf, 35 elektronik materyal ve kültür envanteri

Osmaniye: 25 kitap, 5 makale ve kültür envanteri

Şanlıurfa: 107 kitap, 22 makale, 1 tez ve 100 fotoğraf

KAYNAKÇA

·Küçükcan, B. (2008) Kütüphane Binaları: Deprem ve Diğer Afetlere Hazırlık. Bilgi ve Belge Arastirmaları Dergisi, vol. 1, n. 1, pp. 39-52.

·Kaya, İ.S. (2022) Türkiye'de halk kütüphanelerinin afet yönetimi açısından yönetici görüşlerine göre değerlendirilmesi (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Foto not: Londra'daki Holland House'daki kütüphane, Eylül 1940'ta Alman saldırısında büyük ölçüde yok edildi. Rapor; Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı ve Urban.koop Kent Çalışmaları Kooperatifi

CUMHURİYET'İN SEMBOL YAPILARI

Ahmet Onur Altun

ÇEKÜL Vakfı Anadolu Araştırmaları Koordinatörü, Şehir Plancısı

Cumhuriyet'in ilanı, yönetim biçiminin yanında başka pek çok şeyi değiştirdi. Yapılan inkılaplar sayesinde pek çok kazanım elde edildi, savaştan çıkan Türkiye'nin yeniden ayağa kalkarak modern zamanlara ayak uydurma çabasına tanıklık edildi. Bugün Cumhuriyet'in kazanımlarını düşünürken, bu kazanımların toplumsal yaşamda ve mekândaki etkilerinin, Anadolu'daki binlerce yıllık kültürel miras birikimine yenilerini eklediğini görebiliyoruz.

Cumhuriyet Dönemi mimari mirası sadece büyük şehirlerde değil, aynı zamanda Anadolu'nun birçok ilçesinde ve köyünde de kendini gösteriyor. Belediye binaları, okullar, sağlık ocakları, köprüler ve çeşmeler gibi yapılar Cumhuriyet Dönemi mimari mirasının önemli örneklerinden. Bu yapılar, çağdaş yaşam biçimlerinin Anadolu'ya yayılmasında ve halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir rol oynadı.

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası

Cumhuriyet Dönemi mirası içinde, tüm ülkenin yaşantısını en çok etkileyen yapılar kuşkusuz ki endüstriyel yapılar olmuştur.

Kurtuluş Savaşı sonrası ekonomiyi ve üretimi yeniden canlandırmak için yapılan sanayi yatırımları hem toplumsal yaşamda bıraktığı izler hem de mimari özellikleriyle bugün kültürel mirasımızın bir parçası hâline geldi. Bu yapılar arasında öne çıkan bazı örnekleri derledik, Cumhuriyet'in 100'üncü yaşını birlikte kutlamak istedik.

Edirne Elektrik Fabrikası

1929 yılında temeli atılan Edirne Elektrik Üretim ve Dağıtım Fabrikası, Cumhuriyet yapılarına önemli bir örnek. İtalyan Marelli Şirketi tarafından inşa edilen fabrikanın açılışı 29 Ocak 1931'de yapıldı. Geçtiğimiz yıllarda Edirne Belediyesi tarafından restore edilen tarihi yapı, Türk Kültürü El Sanatları Üretim ve Geliştirme Merkezi olarak yeniden işlevlendirildi. Edirne'de endüstri mirasının nadir örneklerinden biri olan binanın işlev kazanmasıyla birlikte tarihi kent merkezi ve Tunca Nehri

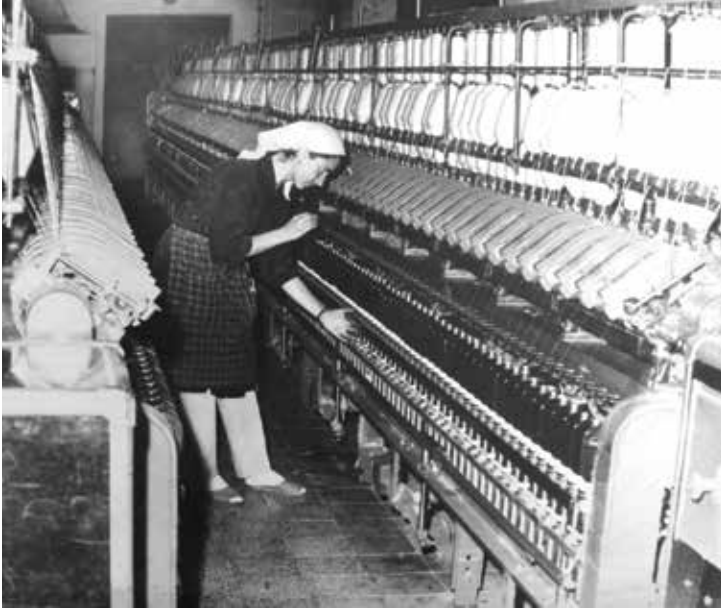
arasında bir kültürel aks yaratılmış oldu. Fabrika 2017 yılında, Tarihi Kentler Birliğinin Kültürel Mirası Koruma Özendirme Yarışmasında Uygulama Ödülüne değer görüldü.

Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası

Antalya Kent belleği ve dokusu içinde önemli bir yer tutan Dokuma Fabrikası yerleşkesinin yapımı 1955-1961 yılları arasında tamamlandı. Bulunduğu bölgeye adını veren fabrika, üretim işlevini yitirdikten sonra alternatif bir kent parkı, kültür merkezi ve müzeler kompleksi olarak yeniden işlevlendirildi.

SEKA (Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları)

Türkiye'nin ilk kâğıt fabrikası olan SEKA, Cumhuriyet tarihinin en önemli sembollerinden biridir. İzmit'in kendi hâlinde küçük bir yerleşimden bir sanayi kentine dönüşümünde önemli rol oynadı. Günümüzde Kâğıt Müzesi olarak kullanılıyor.

Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası

Türkiye'nin ilk sanayileşme atılımları sonucunda 1938 yılında Bursa'da hizmete girdi. Başlarda sadece iplik üreten fabrika; 1944'te dokuma, 1946'da apre tesislerinin ilave edilmesiyle Ortadoğu ve Balkanlar'ın en büyük entegre yünlü kumaş fabrikası hâline geldi. Cumhuriyet tarihinin sembol işletmeleri arasında olan; 1960'lı yıllarda Bursa'nın ekonomisine en önemli katkıyı sağlayan ve kent hafızasında derin bir yeri olan Merinos yerleşkesinin mülkiyeti, 2004 yılında "eğitim, halka açık kültür, sanat ve rekreasyon amaçlarında kullanılmak üzere" Bursa Büyükşehir Belediyesine devredildi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin sanayileşme atılımının tartışmasız en önde gelen örnekleri arasında yer alan Merinos Fabrikasının müze kimliği kazanması için belediye tarafından Şubat 2011'de titiz bir çalışma başlatıldı. Bugün, Bursa Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi ve Merinos Parkı olarak düzenlenmiş olan yerleşkedeki

fabrikanın bir bölümüne, belediyenin öz kaynaklarıyla gerçekleştirilen proje sonucunda Tekstil Sanayi Müzesi işlevi verildi.

Tarihi Kentler Birliğinin kurucu üyelerinden olan Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2011 yılındaki Koruma Özendirme Yarışmasında, Merinos Tekstil Sanayi Müzesi projesiyle Metin Sözen Koruma Büyük Ödülüne değer görülmüştü.

Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası

Türkiye'nin "Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı" çerçevesinde, Sovyetler Birliğinden alınan krediyle kurulan ve temelleri 1934'te Başbakan İsmet İnönü tarafından atılan fabrika 1935 yılında hizmete açıldı. 1999 yılına kadar üretimin devam ettiği fabrikanın tarihe tanıklık eden binalarından bazıları, 2013 yılında Abdullah Gül Üniversitesi (AGÜ) olarak hizmet vermeye başladı.

“DOĞA” HÂLÂ YAŞIYOR MU SAHİDEN?

Ezgi Alkan

ÇEKÜL İletişim ve Yayın Editörü

“Egzotik” doğanın modernist resimde bir arzu nesnesi olarak kendine yer bulması Paul Gauguin sayesinde gerçekleşti denebilir. Çağdaşı Paul Cézanne doğayı bir mercek üzerinden, geometrik formlar ve deforme edilmiş izlenimlerle gösterirken Gauguin mistik ve folklorik bir doğayı resmetti. Gauguin'deki farklılık, Modernizmin habercisi olan Romantikler gibi saf doğa manzaraları resmetmemesi, farklı kültürden insanları ve onların yaşam biçimlerini de resimlerine konu etmesiydi. Oryantalist bakışın bir uzantısı kabul edilebilecek bu resimler, aynı zamanda bir arayışın da belirtisiydi. 19'uncu yüzyılın son yıllarında Paris'ten ayrılıp Tahiti'ye yerleşen ve yaşamının geri kalanını çevredeki adalarda sürdüren Gauguin, sanatta rengi yücelten Fovizm akımına ilham verdi. O günden, diyebiliriz ki günümüze dek, bu biçimiyle bir ütopya hâline geldi “doğa”.

Kurumakta olan Burdur Gölü.

Doğaya hâkim olmak isteyen insan, bunu yeterli ölçüde başardığı andan itibaren büyük korkularla yeniden “doğa” arayışına giriyor. **Sığınacak bir doğa** kalmadığında ne yapacağız?

Hem “ilkel” adıyla sanatta yüceltilen bir kavram oldu ve başta sürrealistler tarafından olmak üzere, ulaşılmak istenen üst bir kavram olarak belirlendi hem de dünya savaşlarının, büyüyen kapitalin etkisiyle kendini yanlışlayan bir ifadeye dönüştü. Bu resimlerin yapıldığı günlerde “egzotik” topraklar çoktan sanayileşmeye, gündelik hayat modernleşmeye, mitler hızla kaybolmaya başlamıştı. Erken dönem modernistlerin cazibeli, büyümlü ve üstün bulduğu “ilkel” temaların bu denli ilgi görmesi hız (ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması), şehirleşme, üretim-tüketim dengesindeki şaşmalar ve yabancılaşmayla ilişkili; ilkelliğin neredeyse yok olması da aynı nedenlere bağlı. Bugünün insanını; arayışlarını, ihtiyaçlarını tartışırken uzun yıllar önce yaşamış bir başka insanı düşünmek üzere geçmişe bakmak, bazı ortak noktaları fark etmeyi sağlıyor. Doğaya hâkim olmak isteyen insan, bunu yeterli ölçüde başardığı andan itibaren büyük korkularla yeniden “doğa” arayışına giriyor. Sığınacak bir doğa kalmadığında ne yapacağız?

Biz neredeyiz?

Türkiye mirası düşünüldüğünde, kilit taşı değerinde bir yer Anadolu. Gerek doğal varlıkları gerekse yaşam kültürüyle, “işler kötü gittiğinde sığınacağımız” ve bize “kucak açacak” ev. Daha doğrusu, bir zamanlar öyleydi. Bugün ve burada yolunda gitmeyen her şey, oraya da

uzanıyor. Endüstriyel tüketime dayalı hayvan ölümleri, biyoçeşitliliğin azalması, bulunduğu çevreye uyumlu olmayan yapılaşmalar; doğru şekilde yürütülmeyen koruma politikaları ve örgütsüzlük söz konusuysen, bize kucak açmaya devam edecek bir doğadan söz etmek adil ve etik değil. Büyük kentlerde yaşadığımız acil şekilde çözmek istediğimizde, sığınmayı hayal ettiğimiz Anadolu, bu sorunlardan tamamıyla muaf değil.

Şubat ayında milyonların canını yakan depremlerin etkisi hâlâ hissediliyor. Bundan sonra ne yapmamız gerektiğini bilmemize rağmen, alınmayan önlemler bizi gelecek konusunda kaygılandırıyor. Barınma ihtiyacını karşılama gereğince, yaşanan afet sonrasında yapılmak istenen ilk iş yeni konutların inşa edilmesi. Meydanlar, çarşılar, kamusal alanlar söz konusu edilmeden ve yalnızca binalar üzerinden düşünülen yeni ve tek tip yapılar hazırlanıyor. Afet bölgesindeki

hayvanlar, bölgeye özgü bitki örtüsü, somut ve somut olmayan kültürel miras hakkındaki düzenlemelerin neler olacağı henüz bilinmiyor. Deprem ve hemen ardından yaşanan sel felaketiyle bir kez daha aynı gerçekle karşılaşılıyor; insan merkezli ve öncelikli anlayış tüketim odaklı yaşam tarzıyla birleşince, doğayı içinde yaşayan tüm canlılarla bir bütün, bir fauna olarak deneyimlemeye yaklaşmak mümkün değil.

Kültür de değişecek

Deprem, yaşadığımız ne ilk ne de son afet. Üstelik bilimsel verilerle varlığı kanıtlanan iklim krizi gerçeğiyle düşünülürse, afetlerin sayısı ve etkisi her geçen gün artacak. Bu da gösteriyor ki bütüncül şekilde tasarlanmış önlem ve koruma politikalarına ihtiyacımız var. Afetleri iklim kriziyle, çarpık kentleşmeyle, biyoçeşitliliğin azalmasıyla, bireysel ve kitlesel tüketim alışkanlıklarımızla, hatta toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte

düşünmeden ele alamayız. Dahası; bugünün tarihini, kültürünü, sanat ve tasarım anlayışını belirleyecek olan da bu politikaların gereğince yerine getirilip getirilmemesi olacak.

ÇEKÜL ve TKB işbirliğiyle yayıma hazırlanarak raporlanan çalışma, bu konuya dair çarpıcı veriler sunuyor. Örneğin, yerel yönetimlerin iklim değişikliğinin kültürel miras üzerine etkisini ne kadar gündeme aldığı incelendiğinde alınan yanıtlar aşağıdaki gibi:

- Evet %3
- Fikrim Yok %21,2
- Hayır %21,2
- Çalışmalar Devam Etmekte %51,5

İklim değişikliği projelerini uygulamak için mali kaynak ayırıp ayırmadıkları veya mali destek alıp almadıkları incelendiğinde ise belediyelerin yarısına yakın bir oranının, aşağıda sıralanan kaynaklardan yararlandıkları görülüyor ancak anket katılımcı belediyelerin diğer yarısına yakın bir oranı, hiçbir kaynağı kullanmıyor:

- Belediyenin kendi bütçesinden iklim

değişikliği ile mücadele konusuna ayrılmış mali kaynak

- Başka bir yerel otoriteden (büyükşehir, valilik)
- Ulusal bir kurumdan (bakanlık ve benzeri)
- Avrupa Birliği Fonları
- Yabancı bağışçılar

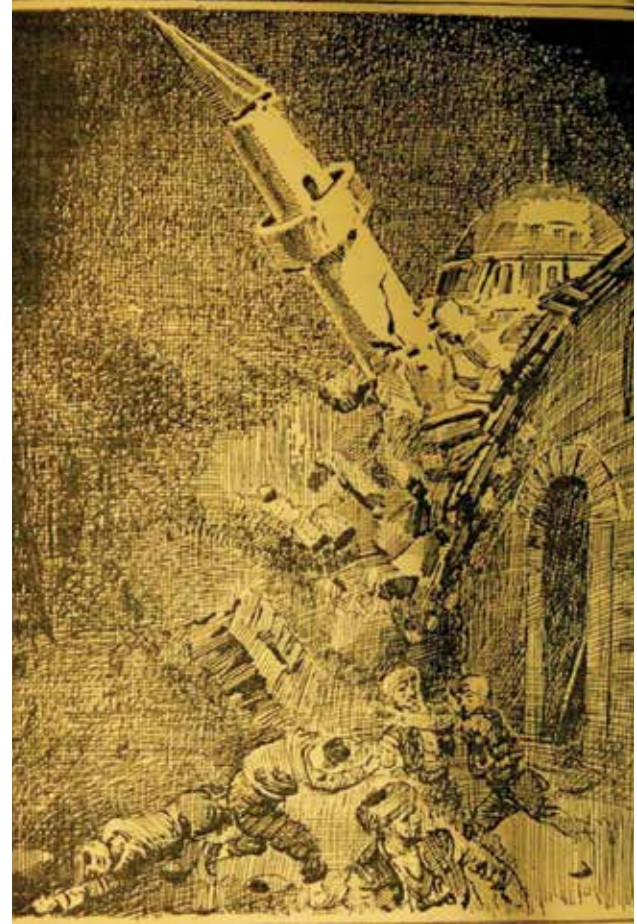
İklim krizi ve krize bağlı afetler kimilerine göre "gerçek" değil. Örneğin, dünyanın bir bölgesinde felaketler yaşanırken başka bir bölgede kurak yerlerin yeşereceği düşünülüyor; bu nedenle krizin/afetlerin tek taraflı şekilde "kötü" olarak değerlendirilemeyeceği savunuluyor. Ne var ki kriz büyük oranda insan eliyle gerçekleşiyor. Doğanın evrimi gereğince olması gerekenler aşırı uçlara vararak, gelir dağılımı piramidinin en üstünde yer alan kitlenin çıkarları için tehlikeli boyutlarda yaşanıyor.

Doğaya naif bir bakışla yaklaşmakla, tüm kriz kanıtlarını inkâr ederek sorumluluk almayan bir tavır benimsemek arasında başka ihtimaller de mümkün olmalı. Doğanın her şeye rağmen mutlak bir güç olduğunu, kendini iyileştirebileceğini düşünmek demek;

yaşama biçimlerimizin ve tüketim tercihlerimizin sorumluluğunu almaktan, bireysel veya kitlesel şekilde kaçındığımız anlamına gelir. Belli ki o meşhur paradoksa düşeceğiz: gezegeni kurtarmak bireylere mi kaldı? Ne yazık ki öyle görünüyor. Yerel veya ulusal örgütlenme ağında "talep eden yurttaş" olmaya devam etmek, talep etmekten yılmamak yapabileceğimiz en değerli şey. Tartışmalı olmakla birlikte, dünyada bu konuda, yani hak talebi konusunda ilginç sesler yükseliyor. Geçtiğimiz aylarda yapılan "müzedeki çorba protestoları" da bunlar arasında.

Özellikle yeni kuşak protestocular, sanatın hâlâ en etkili araç olacağını düşünüp eylem yeri olarak müzeleri seçiyor. Vincet Van Gogh'un "Ayçiçekleri" tablosuna çorba fırlatarak başlayan eylemler farklı müzelerde devam etti. Daha sonra gelen açıklamalarda şu cümle öne çıkıyordu: "Doğa para için yok edilirken, doğa resimlerinin milyar dolar değerinde olması adil değil." Eylemde kullanılan çorbalar da bir hayli ilginç bir seçimdi. 1950'li yıllarda yaygınlaşan Pop-Art akımı benzer saiklerle ortaya çıkmış, "her şey bu denli tüketime dayalıyken, hayatlarımıza pazarlamacılar yön verirken buyurun, paketlere bakın ve sanatsal haz duyun" demişti. Bu bakımdan düşündüğümüzde, görünen o ki değişen yalnızca iklim değil, koca bir kültür; yani kavramları hangi değerlerle yücelttiğimiz. İklim krizini yaşayan bir toplumda sanatın üretim biçimleri de geçmişten günümüze sorguya tabi tutuluyor.

Bugünün insanı, hepimiz arayış ve kaçış içindeyssek, birçoklarının düştüğü yanılgıyı unutmamalıyız; bu değişimden, krizden, yok oluştan payını almayan yerler ancak hayalimizde var olabilir. Bu hayal sorumsuz bir iyimserlikle değil; yurttaşlık bilinciyle, mücadeleci bir iyimserlikle gerçeğe dönüşebilir. İnsanlığı tek bir noktada buluşturan da bu hayaldir. Zamana direnen, zamanın öncesinde bile var olan bir yerde, işe yarayan bir şeyler yapma hissiyatıdır. Şimdiyse zamanın izleri bir kez daha silinme tehlikesiyle karşı karşıya. Öyleyse yeniden düşünmek gerek: Bize dokunmadığını sandığımız "küçük" felaketler üzerine...

Kaynakça

1. İklim Krizinde Dayanıklılık Olarak "Miras", (Çevrimiçi) <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/Dayaniklilik-Icin-Kaynak-Olarak-Miras.pdf> s.72
2. A.g.e. s.73

EĞİTİMDE KAPSAMLI YAKLAŞIM

Anadolu'nun farklı kentlerinde, çevrimiçi ve yüz yüze olarak devam eden eğitimlerde kapsamlı yaklaşım öne çıkıyor; konu bütünlüğünü sağlamak ve **bilgilerin pekişmesini** kolaylaştırmak amaçlanıyor.

ÇEKÜL Akademinin Tarihi Kentler Birliği için düzenlediği eğitimler Anadolu'nun farklı kentlerinde, çevrimiçi ve yüz yüze devam ediyor. Verilen eğitimlerde kapsamlı yaklaşım öne çıkıyor; konu bütünlüğünü sağlamak ve bilgilerin pekişmesini kolaylaştırmak amaçlanıyor. Art arda gerçekleşen "Kent Bütününde Arkeolojik, Kırsal ve Kentsel Mirasın Yönetimi" ile "Kentler ve Müzeleri; Kurulmdan İşletmeye Eğitim Programı" başlıklı eğitimler buna iyi birer örnek.

Balıkesir'de Yoğun Bir Program

Alanda Eğitim başlığı kapsamında, 8-10 Mart tarihlerinde "Kent Bütününde Arkeolojik, Kırsal ve Kentsel Mirasın Yönetimi: Balıkesir Örneği" eğitimini yüz yüze gerçekleştiren ÇEKÜL Akademi; coğrafi, jeolojik, stratejik ve kültürel açıdan zengin mirasa sahip Balıkesir'in, bu mirası geçmişten günümüze dek nasıl koruduğunu hem teorik hem de uygulama bakımından katılımcılara aktardı.

Eđitime Eyüpsultan, Gebze, Ortahisar, Germencik, Gaziantep Büyükşehir, Kütahya, Akşehir, Sarıyer belediyeleri katıldı. Eğitimin birinci günü Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Millet Kütüphanesinde başladı ve depremde hayatını kaybedenler anıldı. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mürsel Sabancı'nın açılış konuşmasının ardından, ÇEKÜL Akademi uzmanları eğitime dair genel bilgilendirme yaptı ve ÇEKÜL ile Tarihi Kentler Birliğinin, deprem bölgesindeki hasar tespiti çalışmalarını yakından takip ettiğini belirtti. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı Koray Karabulut, Balıkesir'in kültürel mirası ve kimliğiyle ilgili bilgiler sunarak, daire başkanlığı çatısı altında yapılan koruma çalışmaları hakkında bilgi verdi. Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanlığı biriminde görevli Mimar Tekin Sarıtekin'in "Ali Hikmet Paşa Meydanında Bulunan Küçük Şadırvanın Projelendirme ve Uygulama Süreci" adlı sunumuyla alan ziyaretlerine geçildi. Ziyaret edilen ilk alan, Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin 2022

yılında restorasyonunu tamamladığı, Fatih Sultan Mehmet'in yakın ailesi Fatma Sultan ve Sitti Hatun Türbesi oldu. Bir sonraki durak ise Balıkesir'in en önemli tarihi yerleşmelerinden Sındırgı ilçesiydi. Kentsel sit alanı içinde bulunan çarşı, mahalle, köprü olmak üzere pek çok sivil yapı hakkında bilgi alındı. Bunlar arasında Şerif Paşa Hamamı, Remzi Çakar Güreş Evi ve Kışla Müze Hanın, TKB'nin düzenlediği "Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Proje ve Uygulamalarını Özendirme" ve "Müze Özendirme Yarışması"nda farklı dallarda ödül alan yapılar olduğu hatırlatıldı. Restorasyon proje ve uygulaması Sındırgı Belediyesi tarafından gerçekleştirilen; daha önce kışla binası olarak kullanılan ve 2019 yılında restorasyonu tamamlanarak günümüzde hem butik otel hem müze olarak kullanılan 120 yıllık Kışla Müze Han görülen önemli mekânlar arasındaydı. Ziyaret edilen bir başka önemli nokta Osmanlı Dönemine yapılarından Şerif Paşa Hamamı oldu. Restorasyonu tamamlanan hamamın, yakın zamanda "şifahane"

olarak işlev göreceği öğrenildi. Türkiye’de bilinen tek “Güreş Evi” olan Sındırgı Remzi Çakar Güreş Evi ise 1884 yılında Savcılık Binasıyken restore edilip, 2018 yılında müze olarak yeniden işlevlendirildi.

Cumhuriyet Döneminin ilk okulu

Bir sonraki varış yeri Akbaş Köyü İlkokulu oldu. Günümüzde Balya Akbaş Etnografya Müzesi olarak kullanılan yapı, Mustafa Kemal Atatürk’ün isteğiyle 1929 yılında eğitim öğretime açıldı. O dönemden kalan okulun eşyaları, öğrencilere ait kayıtlar, fotoğraflar, sıralar, kara tahta ve kitaplar burada sergileniyor.

Alan gezisi sırasında Havran Kent Müzesi ziyaret edilerek yapının tarihçesi ve müze kurulum süreci hakkında bilgiler alındı. Hocasade Abdürrahim Efendi Konağının restore edilip 2017 yılında açılan müzede Havran’ın kent kronolojisi, tarihi, kimliği ve pek çok unsur izleyenlerle paylaşılıyor. Havran’daki diğer bir önemli yapı ise Terzizade Konağı. 1923 yılında Mustafa

Kemal Atatürk’ün kaldığı ve Çanakkale Kahramanı Seyit Onbaşı (Kocaseyit) ile burada görüştüğü yapının restorasyonu bitmekte olup, Seyit Onbaşı Müzesi olarak ziyarete açılacak.

Alan gezisi sonlanırken

İda-Madra Jeopark Müzesi de ziyaret edilen yerler arasındaydı. 17 bin kilometrekare alana sahip İda Madra’nın UNESCO Dünya Jeoparklar Ağına dâhil olabilmesi için çalışmalar yürüten Balıkesir Büyükşehir Belediyesi; Edremit ilçesinde yer alan tescilli ilkokul binasının restore edilerek, İda Madra Jeopark Müzesi olarak işlevlendirilmesini sağladı. İda-Madra Jeopark Müzesinin ardından Antandros Antik Kenti ve Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Çiftçi Eğitim Merkezine gidildi; faaliyetler yerinde incelenerek kurum uzmanlarından bilgi alındı. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı olarak 2015 yılında kurulan ve 2017 yılında faaliyetlerine başlayan BAÇEM, kırsal alanda ekonomik

hareketliliğin sağlanabilmesi için mevcut ve alternatif tarım ürünlerinin tespiti, yaygınlaştırılması ve değerlendirilmesi aşamasında çiftçilerin bilgi ve bilinç düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışıyor; tarımsal eğitim ve yayım çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla Burhaniye Börezli kırsalında 114 dekarlık alanda faaliyet gösteriyor, kurslar düzenliyor.

Eğitimin son günü ise Balıkesir kentsel sit alanı ziyaret edildi; buradaki sokak ve cephe sağlıklaştırmaları ile tarihi yapı restorasyonları hakkında bilgi alındı. Zağnos Paşa Camisi ve Meydanı, Ali Hikmet Paşa Meydanı, Kazım Özalp Sokak Sağlıklaştırma Proje Alanı, Balıkesir Sanat Galerisi (Eski Su Taksim Binası) ve restorasyonuna başlanılacak olan Gar Alanı yerinde incelendi. Son olarak Balıkesir Kent Konseyi ziyaret edildi ve katılımcılara sertifikaları takdim edildi. Balıkesir'in doğal ve kültürel miras konusunda sahip olduğu varlıkların yönetimi, tarihi yapıların işlevlendirilmesi, müzecilik çalışmaları, sokak sağlıklaştırma ve restorasyon konusunda teknik detaylarla dolu dolu geçen bir eğitim programı tamamlanmış oldu.

Kent Müzeleri; kurulumdan işletmeye

Kentler ve Müzeleri; Kurulumdan İşletmeye Eğitim Programı Modül 2 ve Modül 3 eğitimleri ise Bursa'da gerçekleşti. Eğitimin 2'nci modülü "Kent Müzeleri ve Sergileme Yöntemleri" başlığıyla 13-14 Mart tarihlerinde, Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesinde yapıldı. Yerel yönetimlerin, kuracakları kent müzesi veya tematik müzelerinin koleksiyon oluşturma ve geliştirme, sergileme yöntemleri, etkinlikler konusunda verilen bilgiler, Bursa'daki müzeler örnek gösterilerek detaylandırıldı.

Urla (İzmir), Karadeniz Ereğli (Zonguldak), Kale (Denizli), Balıkesir Büyükşehir, Alaşehir (Manisa), Muğla Büyükşehir belediyelerinin müzelerinde ya da müze projeleri sürecinde görev alan uzmanların katıldığı eğitim iki gün sürdü. Eğitimin ilk modülü ise Ocak ayında İstanbul'da yapılmıştı.

ÇEKÜL Vakfı müze danışmanı Ahmet Erdönmez'in "Müzelerde Kurulum ve Koleksiyon Oluşturma Süreci Deneyim Paylaşımı" konulu sunumuyla başlayan ilk gün, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa

Müzeler Şube Müdürlüğünden Serap Tuba Yılmaz, Süreyya Buluş ve Sinan Işık'ın sunumlarıyla devam etti. Erdönmez, 2011 yılı itibarıyla Tarihi Kentler Birliğinin “Her Kente Bir Kent Müzesi” sloganıyla Anadolu'nun pek çok kentinde müze kurulumuna destek verdiklerini belirtti. Süreyya Buluş 2004 yılında açılan Bursa Kent Müzesinin koleksiyon oluşturma ve geliştirme sürecini anlatırken müzede yapılan etkinlikler ve eğitim programları hakkında Sinan Işık detaylı bilgiler verdi. Serap Tuba Yılmaz ise müzelerdeki sergileme yöntemlerini anlattı. Ardından Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi gezildi.

İkinci gün müze ziyaretleriyle devam etti. 2011 yılında açılan ve Atatürk'ün mirası olan Merinos Tekstil Sanayi Müzesiyle başlayan gezi programı; 2007 yılında açılan Bursa'nın somut olmayan kültürel mirası Karagöz Müzesiyle devam etti. Ardından Bursa Kent Müzesi, Bursa Göç Tarihi Müzesi, Bursa Vakıf Kültürü Müzesi ve Zindan Kapı Dijital Müze ziyaret edilerek uzmanlardan detaylı bilgiler alındı.

Bursa'nın Müzeleri örnek oldu

“Müzelerde İşletme Modelleri: Alanda Teknik İnceleme Gezisi ve Vaka Analizi” başlıklı eğitim ise 15-16 Mart'ta gerçekleşti. “Kent Müzeleri ve Sergileme Yöntemleri” hakkında uzmanlardan detaylı bilgi alan ve müze ziyaretleri sayesinde teorik bilginin uygulanışını yerinde gözlemleyen katılımcılar, vaka analizlerinin incelediği, programın 3'üncü modülü sayesinde çok yönlü bir perspektif kazandı.

Bursa Göç Tarihi Müzesinde yapılan eğitimin ilk sunumunu Kibele Eren gerçekleştirdi. Eren, “Kurum Olarak Müze, Sürdürülebilirlik, Tanıtım ve İletişim Teknikleri” başlıklarında; günümüz müzelerinin nesne odaklı paradigmadan çıkıp; ziyaretçi odaklı, eğitim-öğretim, iletişim ve tanıtım odaklı bir noktaya evrildiğini vurguladı. Kurulan müzelerin “kurumsal kimlik” çalışmalarıyla ve belirlenen doğru işletme modelleriyle değer üreteceğinin altını çizdi;

ziyaretçileri, çalışanları, üyeleri, gönüllüleri, iş çevreleri, sivil toplum kuruluşları, bağlı bulunan merkezi ve yerel yönetimler başta olmak üzere tüm paydaşları için bir anlam yaratabileceğini belirtti. İkinci oturumda konuşma yapan Müze Uzmanı Mine Küçük, “Çağdaş Müzecilik, Müze Eğitimleri, Kentli İlişkileri, Sergiler-Atölyeler” başlıkları kapsamında bilgiler sundu.

Müzelerin, amaç ve hedefleri doğrultusunda ziyaretçi odaklı, günlük yaşamla ilişki kurabilen, etkileşimli eğitim programları düzenleyebileceklerini dünyadan ve Türkiye'den örneklerle aktardı. Sunumların ardından, katılımcılar gruplara ayrılarak kentlerindeki müze projeleriyle ilgili; müzede yapılandırma, içerik oluşturma, sergileme, müzenin dili ve işletme modeli başlıkları üzerine grup çalışması yaptılar. Sunumlarını yapan katılımcılara, değerlendirmelerin ardından katılım belgeleri verildi.

İlk modülden itibaren müzenin fiziksel kurulum ve yönetsel yapılanması, koleksiyon oluşturma ve sergileme pratikleri ile son modüldeki müzelerin işletme, eğitim, iletişim ve pazarlama konularında bilgilerin sunulduğu eğitim programında; katılımcılar kurulumdan işletmeye kadarki süreç hakkında çok kapsamlı şekilde bilgi edindi.

ÇEKÜL VAKFINDAN CUMHURİYET'E ARMAĞAN: **100. YIL ORMANI**

ÇEKÜL Vakfı, 1990 yılından bu yana "Doğa ve Kültürle Varız!" sloganıyla koruma bilincinin gelişmesi için çalışıyor. Doğa-kültür-insan arasındaki yaşamsal uyumun savunucusu olan ÇEKÜL Vakfı, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü kuruluş yılına armağan ettiği "100. Yıl Ormanı" kampanyasını başlattığını duyurdu.

ÇEKÜL Vakfı, **Türkiye Cumhuriyeti'nin** 100'üncü yılı anısına, 1994'ten bu yana yürüttüğü 7 Ağaç Ormanları Ağaçlandırma Programı kapsamında "100. Yıl Ormanı" kampanyasını hayata geçirdi. Kampanya için www.yuzuncuyilormani.org isimli bir web sitesi oluşturuldu.

"Cumhuriyet mirastır"

Türkiye'yi ve Cumhuriyet'in getirdiği değerleri "miras" kabul eden bireyleri ve kurumları, 2023 yılı boyunca devam edecek kampanyaya davet eden ÇEKÜL Vakfı, 7 Ağaç Ormanları Ağaçlandırma Programı kapsamında yıl boyunca dikilecek tüm fidanların "100. Yıl Ormanı" başlığı altında anılacağını açıkladı. 1994 yılından bu yana yürüttüğü "7 Ağaç Ormanları" çatısı altında oluşturulan 100. Yıl Ormanı Kampanyası, www.yuzuncuyilormani.org adresinden detaylarıyla incelenebilir.

"Tek suçlu iklim krizi değil"

Vakfın kurucularından olan ÇEKÜL Genel Koordinatörü Betül Sözen, Orman Haftasının ilk günü 21 Mart'ta duyurulan kampanya için şunları söyledi: "Baharın gelişini bu güzel haberle birlikte kutlamak istedik. Sağlıklı bir geleceğin en temel ögesi olan ormanlar tüm canlıların evi, yuvası. Ormanlar aynı zamanda suyun, toprağın, havanın koruyucusu... Cumhuriyet'in 'yaşam hakkı' ilkesinin sürekliliğini sağlayarak, her canlının bu temel hakkını savunmanın, korumanın bizlerin görevi olduğunu biliyoruz."

ÇEKÜL Vakfının 1992 yılındaki ilk ağaçlandırma sahası 92 Ormanına dikilen fidanlar, bugün 31 yaşında. Kavacık, İstanbul

Cumhuriyet'in kazanımlarının anısını 100. Yıl Ormanında yaşatarak, bu büyük sorumluluğun bir parçası olduğumuzu yeniden vurgulamak istiyoruz. Afet biçiminde yaşanan doğa olaylarının başlıca nedenleri arasında, artık inkâr edilemez bir boyuta ulaşan iklim krizi var. Ancak bunların afete dönüşmesinin tek suçlusunun iklim krizi olmadığı, bilimsel verilerle ortada. Orman varlığımızın acilen büyümesi, gelecek kuşaklara aktarılması çok önemli."

Fidanlar Balıkesir İvrindi'ye!

ÇEKÜL 7 Ağaç Ormanlarının Balıkesir, İvrindi'deki sahasında başlayacak dikim çalışmaları, Anadolu'nun farklı bölgelerindeki dikim sahalarında yıl boyunca devam edecek. Orman Genel Müdürlüğü, Orman İşletme Şeflikleriyle yapılan işbirliği sonucu ilk adımları atılan "100. Yıl Ormanı"na fidanlar dikilmeye başlandı. Ekim-dikim mevsimi dikkate alınarak yapılan planlama ile fidanlar toprakla buluşuyor ve Orman İşletme Şefliklerinin 3 yıl boyunca kontrolünde, sahanın tüm bakımları yapılıyor, mevsimine göre sulama planlaması yapılıyor.

Kampanya 31 Aralık 2023 tarihine kadar devam edecek. (0212) 249 64 64 numaralı telefondan

ve 7agacprojesi@cekulvakfi.org.tr adresinden ÇEKÜL Vakfına ulaşarak detaylı bilgi almak mümkün.

Kampanyaya kimler, nasıl katılabilir?

Kendini doğadan sorumlu hisseden tüm bireyler, kurumlar ve şirketler 100. Yıl Ormanına yıl sonuna kadar fidan dikiyor. 100. Yıl Ormanı için özel oluşturulan www.yuzuncuyilormani.org adresinden kampanyaya katılım sağlanabilir. Özel tasarlanan fidan sertifikaları, kampanyaya katılan herkesle, e-posta yoluyla ulaştırılıyor.

Doğa ve kültürle varız!

ÇEKÜL 7 Ağaç Ormanlarının ilk adımları, 1992 yılında '92 Ormanı Projesiyle atıldı. Beykoz Kavacık'ta, 22 bin İstanbullunun katılımıyla 170 hektar alana 102 bin fidanın dikilmesiyle başlayan ağaçlandırma seferberliği, 1994 yılından bu yana ÇEKÜL 7 Ağaç Ormanları kapsamında birey ve kurumların desteğiyle devam ediyor.

Bugüne dek yaklaşık 1 milyon doğaseverin desteğiyle dikilen fidanların sayısı 5 milyonu aştı. Antalya, Balıkesir, Bursa, Bilecik, Balıkesir, Çanakkale, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, İstanbul, İzmir, Kars, Kocaeli, Manisa, Mardin, Muğla, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ ve Van'da 70'ten fazla sahada fıstık çamı, kızılçam, sarıçam, karaçam, sahil çamı, akçaağaç, ardıç, akasya, huş, sedir, servi, meşe ve ceviz ağaçları ortak geleceğimiz için büyümeye, orman olmaya devam ediyor.

2023 yılında ÇEKÜL 7 Ağaç Ormanları Ağaçlandırma Programı kapsamında dikilecek tüm fidanlar, "100. Yıl Ormanı" ismiyle anılacak. Bireyler ve kurumlar ister 1 fidan isterse 10 bin fidan ve dikmeyi tercih ederek kampanyaya destek olabilir. Kuraklık, sel, orman yangını, hava kirliliği gibi çoğu insan eliyle afet boyutunda yaşanan doğa olaylarının ve iklim krizinin etkilerinin azaltılmasındaki en büyük etken orman varlığının korunması ve çoğalması. ÇEKÜL Vakfı kendini doğadan ve gelecek kuşaklardan sorumlu hisseden herkesi fidan dikmeye davet ediyor.

Geleceğe Taşınan Yazılar Yayımlandı

Tarihi Kentler Birliğinin yayın organı olan *Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik* dergisinin 2001-2022 yılları arasındaki sayılarından seçilen 26 inceleme yazısı *Geleceğe Taşınan Yazılar* kitabında biraraya getirildi.

Tarihi Kentler Birliğinin henüz kurulduğu ilk günlerde programına aldığı, bugüne kadar da temel meselesi olarak gördüğü “koruma gündemi”ne odaklanan kitapta sivil mimariden Cumhuriyet’in mimari mirasına, arkeolojik mirastan endüstri mirasına, somut olmayan kültürel mirasa; yıllar boyu tarihi kent yönetimlerinin literatürüne kazandırılan kavramlar, uzmanların anlatımıyla kronolojik olarak gözler önüne seriliyor.

Seçilen makaleler birbirinden bağımsız olsa da kimlikli kentlerin korunması çalışmalarında çok yönlü ve disiplinlerarası bir yaklaşımın nasıl yürütüleceğine ışık tutuyor.

Prof. Dr. Metin Sözen, Prof. Dr. Ruşen Keleş, Prof. Dr. Cevat Erder gibi sahada çalışan duayen akademisyenler ile farklı alanlardan uzmanlar ve araştırmacılar arşiv değerindeki bu kitapta; bilimsel bilginin, alanda kazanılan tecrübenin, örgütlenmenin, dayanışmanın, sürekliliğinin geleceğe taşınması gereken bir miras olduğu çağrısını yapıyor.

ÇEKÜL Vakfının yayıma hazırladığı *Geleceğe Taşınan Yazılar* kitabında sırasıyla imzası olan diğer yazarlar ise şöyle; Erdoğan Bilenser, Oktay Ekinci, Necdet Sakaoğlu, Handan Dedehayır, Sinan Polvan, Yusuf Örnek, İsmail Erten, Hasan Özgen, Erden Güven, Osman Özsoy, Nevra Ertürk, Alp Arısoy, Ayşen Kılıç Özarlantürk, Ayfer Yavi, Hasan Tuluk, Aygül Dumanoğlu, Ufuk Kocabaş, Mithat Kirayoğlu, A. Faruk Göksu, Ahmet Onur Altun, Deniz Dinçel, Metin Keskin, Namık Kemal Döleneken, Zafer Okuducu, Ceyda Bakbaşa Bosson.

Geleceğe Taşınan Yazılar: Yerel Kimlik Dergisi İnceleme Yazıları kitabının dijital hâline www.tarihiKentlerBirligi.org web sitesinden ücretsiz erişebilirsiniz.

Tarihi Kentler Birliği, üyesi olan kentlerin, kültür öncelikli koruma politikaları geliştirmesini teşvik etmek için her yıl etkili bir yayın politikası yürüterek hazırladığı rapor ve kitapları ücretsiz ve dijital olarak erişime açıyor.

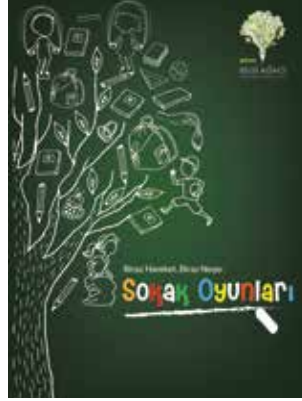
İda'dan Ferah Rüzgârlar

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin girişimleriyle 2012 yılında ilk çalışmaları başlayan ve 2021 yılında "aday listesi"ne giren İda Madra Jeoparkı, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından "ulusal jeopark" olarak kabul edildi. UNESCO Küresel Jeopark Ağında şu an 46 ülkeden 177 jeopark bulunuyor. Listeye Türkiye'den giren ilk alan ise Manisa'da bulunan Kula-Salihli UNESCO Küresel Jeoparkı.

2016 yılında Tarihi Kentler Birliği üyesi olduktan sonra, art arda kültürel mirası koruma proje ve uygulamaları yürüten Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, ÇEKÜL Çarşamba Kent Toplantılarına da katılarak, çalışmalarını ilçelerden köylere uzanan bütüncül bir yaklaşımla planlamaya devam ediyor. İda Madra Jeoparkı Koordinatörü Prof. Dr. Recep Efe ve ekibini ayrıca tebrik ederiz.

Jeopark; jeolojik miras örneklerini taşıyan, özel koruma gerektirdiği belirlenen doğal alan anlamına geliyor. İda Madra, Balıkesir'in tamamı olmak üzere; Çanakkale'nin Ayvacık ile Ezine ilçeleri ve İzmir'in Bergama ilçesini kapsıyor.

Sokak Oyunlarını Hatırlıyor musunuz?

ÇEKÜL Bilgi Ağacı *Biraz Hareket, Biraz Neşe: Sokak Oyunları* kitapçığını hazırladı ve açık kaynak olarak okurlara sundu. 7 yaş üzeri çocuklarla çalışan tüm öğretmenler, çocuklarla etkinlik yapan gönüllüler, yerel yönetimlerin, kurumların çocuklarla etkinlik yapan sosyal hizmet çalışanları, çocuklarla çalışan sivil toplum uzmanları bu kitapçıktan faydalanabilir.

ÇEKÜL Bilgi Ağacı eğitim uzmanları Özge Öney Aydın, Ceyda Bakbaşa Bosson ve Pınar Ayöz Saydam'ın; depremden etkilenen çocuklar ve öğretmenler için afet bölgesinde uygulanmak üzere hazırladığı *Biraz Hareket, Biraz Neşe: Sokak Oyunları*, unutulmaya yüz tutmuş sokak oyunlarını tekrar gün yüzüne çıkararak; çocukların oyun sayesinde kendi kültürlerini tanımasını, ekip çalışması ve deneyim paylaşımı yapmasını, ifade becerilerinin güçlenmesini, dinleme alışkanlıklarının güçlenmesini sağlıyor ve arkadaşça rekabet kuralları eşliğinde çocuklara sosyalleşme fırsatı sunuyor.

ÇEKÜL Bilgi Ağacı bu kitapçıkla, oyun oynamanın iyileştirici gücünü kullanarak zor zamanlarda çocukların biraraya gelebilmesine destek olmayı ve öğretmenlerin çocuklarla kurduğu ilişkiyi çeşitlendirmeyi öneriyor.

Kitapçıkta, çoğu açık alanda oynanan 10 oyun ile bu oyunlara başlamadan önce yapılması gereken geleneksel takım seçme ve sıra belirleme yöntemlerinin anlatıldığı bir içerik de bulunuyor. Kitapçık, açık kaynak olarak www.cekuldukkana.org ÇEKÜL Yayınları sekmesine yüklendi.

“Yeni Kentler Aceleyle Değil Doğayla Uyumlu Kurulmalı”

ÇEKÜL Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi A. Faruk Göksu, Oksijen Gazetesine verdiği röportajda (17 Şubat 2022), kentsel dönüşümü yanlış keşfettiğimizi vurgulayarak, bir rant kapısı olarak görüldüğüne dikkat çekti. Göksu “İstanbul’un merkezleri doldu. Anadolu şehirlerinde bile tarımsal alanlara çok katlı konutlar yapıldı. Bu şehirleri beklentiler yıktı. Asıl sorgulamamız gereken budur. Bölgesel bir deprem yaşıyoruz. Önceki depremler kentsel ölçekliydi. Yüzyıllardır bu coğrafyada depremler olduğunu biliyorduk. Şu günlerde bu bölgede 400-500 yıl önce depremler olduğunu konuşuyoruz.

Tarih derslerle dolu. Ve bir şehir planlamacı olarak sorumluluk duydum. Türkiye, Marmara Depreminden sonra risk azaltmayı konuşmaya başladı. Kent katmanları var Urfa, Diyarbakır, Antep, Maraş ve Antakya’da. Bu topraklarda suyun yaratıcı gücü var. Mezopotamya’dan bahsediyoruz. İlk şehirlerin kurulduğu bölgeler,

şehir devletleri kuruldu yıkıldı bu topraklarda. Doğayla kentsel sistem barıştırılarak tasarlanmalı. Kademelenme ve kümelenme gibi kavramlar vardır bizim işimizde. Hangi kentlerin rolü ne olacak? Sanayi kenti, tarım kenti, kültür kenti gibi. Ben Antakya’yı tamamen şuraya taşıyacağım, diyemezsiniz. Doğru bir fikir değil. Ben Antakya’yı doğanın verdiği mesajları dikkate alarak yeniden tasarlayacağım demek gerekir.” dedi.

ÇEKÜL Vakfı 2022 Yılı **Çalışma** **Raporu Yayınlandı**

1990 yılından bu yana kültürel ve doğal değerlerin korunması bilincini artırmak için programlar yürüten ÇEKÜL Vakfı, çevre sorunlarının büyüdüğü ve kültürel mirasın afetlere karşı savunmasız kaldığı bu zorlu dönemde de aynı kuvvetle çalışmalarını sürdürüyor. Yıl boyunca yapılan tüm faaliyetleri detaylı bir raporla dijital olarak kamuoyu ile paylaşıyor.

2022 yılı boyunca yapılan çalışmaların yer aldığı rapor da www.cekulvakfi.org.tr sitesinde erişime açıldı. ÇEKÜL 7 Ağaç Ormanları, ÇEKÜL Dükkan, ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları, ÇEKÜL Akademi, ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi, ÇEKÜL Bilgi Ağacı, Birgi ÇEKÜL Evi, ÇEKÜL İletişim ve Yayın çalışmaları raporda detaylarıyla anlatılıyor. Doğal ve kültürel mirasın korunması için yıl boyunca gündemde tutulan güncel kavramların ve yürütülen stratejilerin bulunduğu raporda, geliştirilen işbirlikleri de yer alıyor.

Karamürsel'de Koruma Çalışmaları

ÇEKÜL Vakfı Başkan Yardımcısı Mithat Kırayoğlu ile ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları Koordinatörü Ahmet Onur Altun, Karamürsel Çevre Kültür Derneği (KARÇEV)'nin davetiyle 28 Şubat Salı günü, Ereğli Kentsel Sit Alanı Koruma ve Canlandırma Projesi için Karamürsel'deydi.

KARÇEV Başkanı Ahmet Akgüner'in eşlik ettiği ziyaret kapsamında; Kentsel Sit Alanı olan Ereğli Mahallesinin canlandırılmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının ve alanda yaşayan halkın katılımıyla toplantı düzenlendi, bilgilendirme yapıldı ve yol haritası oluşturulması kararlaştırıldı.

Kocaeli Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde öğretim görevlisi olan Doç. Dr. Nurdan Kuban ile Doç. Dr. Emre Kışalı, alanda yürütülen envanter ve tespit çalışmaları, alan için hazırlanan koruma imar planı hakkında sunum yapıp katılımcıları bilgilendirdiler. Ardından ÇEKÜL Vakfı Başkan Yardımcısı Mithat Kırayoğlu söz alarak yerleşme kültürü ve tarihi alanların öneminden bahsetti; bu süreçte ÇEKÜL Vakfının alandaki çalışmalara destek olacağını belirtti. Karamürsel Kaymakamı Osman Aslan Canbaba da sunumda hazır bulundu, Mithat Kırayoğlu'nun ardından söz alarak koruma çalışmalarının önemine değindi. Yerel yönetimlerin bu süreçlerin içinde bulunması gerektiğini hatırlattı ve kaymakamlık olarak süreci desteklediklerini belirtti.

Sunumların ardından Şef Naif Bağrı ve Şef Emel Uzun Erdal'in hazırladığı, yaşam kültürünün önemli bir parçası olan Karamürsel geleneksel mutfağından balık ağırlıklı yemekler ikram edildi ve projeye dair görüşmeler devam etti.

Projenin olgunlaştırılması ve yapılacak çalışmalara yönelik ÇEKÜL Vakfında yüz yüze bir toplantı yapılması ve yol haritası belirlenmesi konusunda birlikte çalışılması planlandı.

Gaziantep

Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü'nün yayımladığı Mehmet Doğan ve Şemsettin Can Kaya'nın hazırladığı bu kitap bizlere Gaziantep'in tarihi, kültürel, ekonomik ve turistik değerlerini tanıtmada önemli bir rehberlik sağlıyor. Kitap Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilden oluşuyor. Kullanılan fotoğraflar sayesinde anlatımı zenginleşen kitap daha doyurucu bir hâle getirilmiş. Geleneksel Antep mimarisinden Gaziantep'te yetişen ünlü kişilere, geleneksel el sanatlarından Gaziantep mutfağına ve hatta yemek tariflerine kadar detaylandırılan kapsamı hayli geniş bir kaynak.

Kaleler Şehri Osmaniye

Osmaniye Kalelerini konu edinen kitap Adem Yıldız tarafından kaleme alındı ve T. C. Osmaniye Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayımlandı. Bu çalışma vesilesiyle Osmaniye'deki yirmi altı kale tespit edildi, kalelerin iyileştirilmesi için neler yapılabileceğine bakıldı ve bu değerleri geleceğe taşımak adına kayıt altına her biri kayıt altına alındı. Fotoğraflarla desteklenen kitap, taş yapıları detaylı şekilde inceleme fırsatı sunuyor. Kale, antik kent, cami, okul gibi birçok eseriyle "açık hava müzesi" olarak bilinen Osmaniye, kendisine daha yakından bakılmayı hak ediyor.

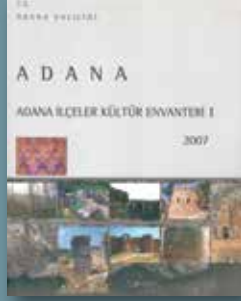
Değişimin Simgelendiği Kent Kahramanmaraş

Editörlüğünü Şaziye Karlıklılı'nın yaptığı ve Creative Yayıncılık ekibinin yayımladığı kaynak, Kahramanmaraş'ın geçmişten bugüne olan yolculuğunun geniş yelpazede ele alındığı bir çalışma; "Bizim İller" dizisinin de ilk kitabı. Bizim İller dizisinin barındırdığı birliktelik hissiyatı, biraz nostaljik biraz geleceğe dair bilgiler eşliğinde derinden hissediliyor. Kahramanmaraş'ın tarih boyunca geçirdiği dönüşümünü, o dönemin yapı görselleri ışığında bize aktarıyor. Sadece o dönemlerin yapılarından değil, aynı zamanda dönem edebiyatçılarından ve eserlerinden de söz ediyor.

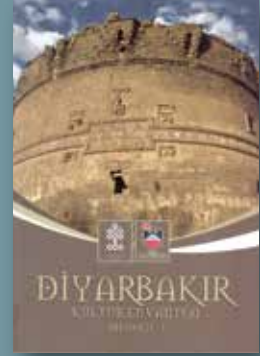
Dört Bin Yıllık Öykü Adana

T. C. Adana Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün yayımladığı ve S. Halûk Uygur'un hazırladığı bu kitap, dört bin yıllık tarihin içinden çıkıp gelen Adana'nın masalsi izlerini gerçeklikle bize aktaran bir rehber. Genel hatlarıyla Adana'nın tarihi yapılarından bahsediyor. Çukurova'yı da dâhil ederek içinde barındırdığı birçok tarihi yapı ve doğal güzelliklerden, hatta oradaki yüz binlerce kuştan ve diğer canlılardan da bahsediyor. Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde yazılan kitap, fotoğraflarla zenginleştirilmiş. Son sayfalarında Adana'nın Türkiye haritasındaki konumu ve Adana şehir planı haritası da bulunuyor.

Diyarbakır: Müze Şehri

Yapı Kredi Yayınlarından çıkan bu kitapta Diyarbakır'ı tarihin aynasından görüyoruz. Şehrin tarihi yapıları, sanatla ilişkisi, kültürleri ve inançları kitabın temelini oluşturuyor. Diyarbakır'ın "Müze Şehir" olarak anılmasının şehrin surlarla çevrili olmasından ve bu sayede kendini bunca yıl koruyabilmiş olmasından kaynaklı olduğunu ifade ediyor. Kendini "incitilememiş" bir şehir olarak saklamış olan Diyarbakır'ın, kendi içinde sakladığı tarihi zenginliklerini bu kaynakta bulabiliriz.

Şanlıurfa: Uygarlığın Doğduğu Şehir

Şanlıurfa'nın coğrafya, tarih, mimari, arkeoloji, turizm, sanat, edebiyat ve halk kültürü değerlerinin Urfalı aydınlar tarafından kaleme alındığı bu kitap, Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı Yayınlarından çıktı. Arkeolojik kazılardan elde edilen buluntular Şanlıurfa'nın mimarlık tarihi ve tarım tarihi yönünden dünyanın en eski şehirlerinden biri olduğunu ortaya koyuyor. "Göbeklitepe" örneğini vercek olursak, yapılan kazılarda dünyanın en eski tapınak kalıntılarının bulunmuş olması Urfa'ya "İnançlar Diyarı" ve "Peygamberler Şehri" denmesini haklı çıkarıyor... Bir kitaba sığamayacak kadar zengin kültür değerlerine sahip olan bu şehri ana hatlarıyla bize aktarmaya çalışan zengin bir kaynak.

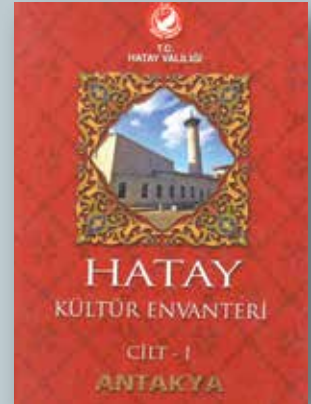
Zaman Siyah Beyaz Akarken Malatya

Malatya'nın yüz yıllık değişiminin öyküsünü, yaklaşık sekiz yüz siyah beyaz fotoğrafla ile bize sunan bu kitap, Hasan Demirbağ tarafından hazırlandı ve Malatya Kitaplığı Yayınları tarafından yayımlandı. Kitabın büyük kısmı fotoğraflardan oluşuyor ve bu durum kitaba nostaljik bir hava katıyor. Malatya'nın kent kimliğini, tarihi mirasını, folklorik özelliklerini, siyasi ve idari yapısını, temel kurumlarını, yaşadığı sosyal ve kültürel değişim sürecini ve insanlar arasındaki ilişkileri belli başlıklar altında geniş bir fotoğraf arşiviyle aktarıyor.

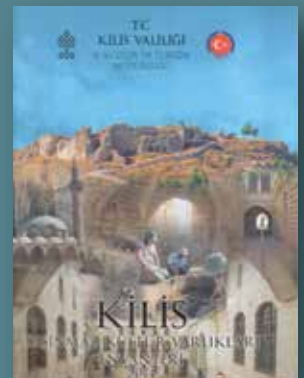
Tüm Zamanların Şehri Hatay

Hüseyin Şahin'in editörlüğünü yaptığı, Hatay Valiliği tarafından yayımlanan Tüm Zamanların Şehri Hatay; Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden birisi olan Hatay'ın ana vatana katılış öyküsüyle başlayıp, şehrin tarihçesi hakkında detaylı bilgiler vererek devam ediyor. Hatay, kültürel ve doğal turizm değerleriyle öne çıkarken, "inanç turizmi" kavramının doğduğu kent olarak da biliniyor. Zengin mutfağı ve geleneksel el sanatları kitap içeriğinin önemli bir kolunu oluşturuyor. Tarihi ve sivil mimari yapılarının da tanıtıldığı ve görsellerle kuvvetlendirilen kaynağın hazırlanmasında Muaffak Özsoy ve Aysun Çakar Çelenk önemli bir rol üstleniyor.

Asırlık Ağacın Bekçisi Kilis'in Köyleri

Kilis'in önemli gelir kaynaklarından olan zeytin ağaçları, aynı zamanda kültürel miras değerlerimizden biri. Bu değere sahip çıkmak ve önemini vurgulamak için hazırlanan kitap Kilis Belediyesi tarafından yayımlandı ve zeytin ağaçlarına ithaf edildi. Başvuru kaynağı değerindeki kitap, Kilis'teki kendine özgü geçmişe sahip köylerin envanteri niteliğinde. Köylerin toplumsal değişimlerini ve gelişim süreçlerini fotoğraflarıyla birlikte aktarıyor.

CUMHURİYET MİRASIMIZI BİRLİKTE YAŞATALIM

Türkiye'yi ve Cumhuriyet'in getirdiği değerleri
"miras" kabul eden tüm birey ve kurumları, ÇEKÜL Vakfı
olarak "100. Yıl Ormanı"na **fidanlar dikmeye** davet ediyoruz.

www.yuzuncuyilormani.org

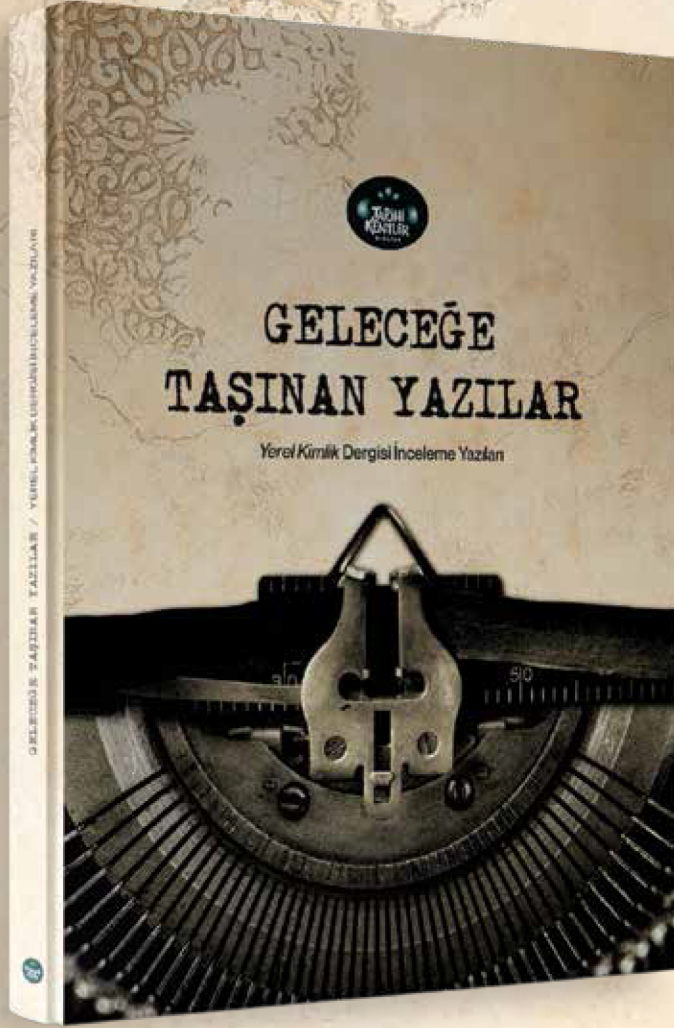
 ÇEKÜL

100.yıl

ORMANI

*ÇEKÜL Vakfı güncel dikim sahası, Balıkesir, İvrindi mevkisindedir. Yeni sahalara eklendikçe,
kampanya sitesinde yayınlanacaktır. Detaylı bilgi için: 0212 249 64 64
www.cekulvakfi.org.tr / Instagram: @cekul / Twitter: @cekulvakfi

Geleceğe Taşınan Yazılar Kitabı Yayınımlandı

Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik dergisinin 2001-2022 yılları arasındaki sayılarından seçilen 26 inceleme yazısı kitapta biraraya getirildi.

Kitabın dijitaline www.tarihkentlerbirligi.org adresinden erişebilirsiniz.

